

VILNIAUS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS FAKULTETAS
FINANSŲ KATEDRA

Justina BUTERLEVIČIŪTĖ
Finansų ir bankininkystės programa

MAGISTRO DARBAS

**DARBO IR KAPITALO APMOKESTINIMAS LIETUVOJE IR KITOSE ES ŠALYSE:
ĮTAKA KONKURENCINGUMUI IR UŽIMTUMUI**

**TAXATION OF LABOUR AND CAPITAL IN LITHUANIA AND OTHER EU
COUNTRIES: IMPACT ON COMPETITIVITY AND EMPLOYMENT**

Leidžiama ginti _____
(parašas)

Katedros vedėja Doc. Dr. **D. Teresienė**

Magistrantas _____
(parašas)

Darbo vadovas _____
(parašas)
Doc. Dr. **An. Laurinavičius**

Darbo įteikimo data _____
Registracijos Nr. _____

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. DARBO IR KAPITALO APMOKESTINIMAS LIETUVOJE IR KITOSE ES ŠALYSE	6
1.1. Darbo užmokesčio apmokestinimas Lietuvoje ir ES šalyse	6
1.2. Kapitalo (įmonės pelno) apmokestinimas Lietuvoje ir kitos Europos sąjungos šalyse	10
2. KONKURENCINGUMĄ IR UŽIMTUMĄ LEMIANTYS VEIKSNIAI	14
2.1. Konkurencingumo esmė, jam darantys įtaką veiksniai	14
2.2. Gyventojų užimtumą lemiantys veiksniai.....	17
3. DARBO IR KAPITALO APMOKESTINIMO ĮTAKA LIETUVOS IR KITŲ ES ŠALIŲ KONKURENCINGUMUI IR UŽIMTUMUI.....	21
3.1. Tyrimo metodologija.....	21
3.2. Darbo užmokesčio bei kapitalo apmokestinimo įtaka gyventojų užimtumui Lietuvoje ir kitose Europos sąjungos šalyse.....	23
3.3. Kapitalo apmokestinimo įtaka šalies konkurencingumui	30
IŠVADOS IR SIŪLYMAI	40
LITERATŪROS SĄRAŠAS	42

ĮVADAS

Pastebima, kad vis dažniau yra domimasi šalies konkurencingumu, gyventojų užimtumu, o tai yra vieni iš pagrindinių šalies vertinimo kriterijų tarp kitų pasaulio šalių. Šiame darbe yra sprendžiama problema, kokią įtaką gyventojų užimtumui turi darbo bei kapitalo apmokestinimas, taip pat nuo ko priklauso ir kaip keičiasi šalies konkurencingumas, kitų šalių atžvilgiu.

Gyventojų nedarbo ir jų užimtumo problema vyrauja visose pasaulio šalyse. Vienose šalyse gyventojų užimtumas yra didelis, kitose vyrauja nedarbas, dėl ko taip yra, gali būti nemažai priežasčių. Viena iš priežasčių gali būti darbo ir kapitalo apmokestinimas tam tikrais mokesčiais. Kitas aspektas, dėl ko gali padidėti gyventojų nedarbas, tai dėl ekonominių ar socialinių sukrėtimų šalyje ar pasaulyje. Šiame darbe buvo nagrinėjama, kaip keitėsi gyventojų užimtumas Lietuvoje ir kitose Europos sąjungos, euro zonos narėse, šalyse 2013 - 2018 m. laikotarpiu.

Gyventojų užimtumą lemiančius veiksnius analizavo lietuvių autorė S. Jakštienė, kuri ir apibrėžė mikroekonominių bei makroekonominių veiksnių įtaką šalies gyventojų užimtumui. (Jakštienė 2013)

Kitas svarbus dalykas yra šalių konkurencingumas, jis parodo, kaip šalis geba su turimais ištekliais, ekonomika, inovacijomis, darbo našumu konkuruoti tarp kitų pasaulio šalių. Šiuo metu šalims ir organizacijoms reikia, ne tik siekti, kad jų susikurtas konkurencinis pranašumas išliktų toks pat, ar net išaugtų, tam reikia tobulinti savo konkurencinį pranašumą. Nebe užtenka suprasti, kaip yra valdomi procesai, juos reikia taip pat tobulinti, šiuo metu reikia suprasti ir konkurentus bei stengtis juos pranokti, taip padidinant savo konkurencingumą.

Šalies konkurencingumu pradėta daugiau domėtis, kai padidėjo šalių globalizacija, kurios veikiamos šalys pradėjo supanašėti, o norint išlikti išskirtiniu ir klestėti, konkurencingumo klausimas tapo labai svarbus. Atliekant tyrimą, buvo stebima kaip keitėsi Lietuvos ir kitų Europos sąjungos šalių konkurencingumo indeksas per analizuojamą 2013 - 2018 m. laikotarpį.

Šalies konkurencingumui įvertinti buvo analizuojami veiksniai turintys jam įtakos, tai bendrojo vidaus produkto rodiklio kitimas, eksportas bei importas, tiesioginės užsienio investicijos, gyventojų užimtumas. Taip pat šalies konkurencingumui svarbu tai, kaip yra apmokestinamas šalies kapitalas. Darbe buvo nagrinėjama kokią įtaką turi šalies konkurencingumui įmonių pelno apmokestinimas.

Teoriniu aspektu šalies konkurencingumą analizavo ir I. Beniušienė bei G. Svirskienė (Beniušienė ir kt. 2008) Šios autorės atskleidė bei įvertino konkurencingumą lemiančius veiksnius. Taip pat išskyrė skirtingus aspektus, kur galima konkuruoti, tai yra tarp valstybių, miestų, prekių ar paslaugų, įmonių.

Šalies konkurencingumą lemiančius veiksnius analizavo Lietuvių autorės G. Rakauskienė ir R. Tamošiūnienė. Šios autorės apibrėžė, kas yra šalies konkurencingumas, identifikavo konkurencingumą lemiančius veiksnius. (Rakauskienė ir kt. 2013) Vieną iš konkurencingumo rodiklio sudedamųjų dalių yra tiesioginės užsienio investicijos, ir jų įtaką šalies konkurencingumui, analizavo autorės I. Danilevičienė bei V. Lukšytė.

Autorės išanalizavo tiesioginių užsienio investicijų sampratą, kas skatina tiesiogines užsienio investicijas, kaip tai turi įtakos šalies konkurencingumo rodikliui bei pelno mokesčio surinkimui. Vykstant globalizacijai yra sudaromos sąlygos investuotojams, kurie gali turėti didelę pasirinkimo laisvę, kur investuoti savo turimas lėšas, jie gali rinktis tarp skirtingų šalių, o jei pasirenka investicijas į užsienio šalis, taip sudarydami tiesiogines užsienio investicijas. (Danilevičienė ir kt. 2017)

Tyrimo objektas – darbo ir kapitalo apmokestinimas Lietuvoje ir kitose Europos sąjungos šalyse jų įtaka šalies konkurencingumui ir užimtumui.

Tikslas – pateikti kaip darbo ir kapitalo apmokestinimas Lietuvoje ir kitose Europos sąjungos šalyse, turi įtakos šalies konkurencingumui ir gyventojų užimtumui.

Uždaviniai:

- Išnagrinėjus konkurencingumo ir užimtumo sampratas apibrėžti pagrindinius jų bruožus;
- Apžvelgti darbo ir kapitalo apmokestinimų skirtumus Lietuvoje bei kitose Europos sąjungos šalyse.
- Nustatyti kokie rodikliai geriausiai apibūdina šalies konkurencingumą ir užimtumą
- Išanalizuoti kaip darbo ir kapitalo apmokestinimas paveikia šalies konkurencingumą ir užimtumą.

Tyrimo metodai: literatūros šaltinių analizė, informacijos rinkimas, jos sisteminimas, lyginamoji analizė, grupavimas, grafinis atvaizdavimas, duomenų analizė bei apibendrinimas.

Šio darbo **struktūra** susideda iš trijų dalių. Pirmiausia šiame darbe yra pateikiama teorinė informacija, kaip Lietuvoje ir kitose Europos sąjungos, euro zonos narėse, šalyse yra apmokestinamas darbas bei kapitalas (įmonių uždirbtas pelnas). Antrame šio darbo skyriuje yra analizuojama konkurencingumo ir užimtumo samprata, jų tikslas bei kokie yra

juos lemiantys veiksniai. Trečiojoje darbo dalyje pagal sudarytą tyrimo metodologiją yra nagrinėjama kaip darbo ir kapitalo apmokestinimas veikia Lietuvos ir kitų Europos sąjungos šalių gyventojų užimtumą bei šalies konkurencingumą.

1. DARBO IR KAPITALO APMOKESTINIMAS LIETUVOJE IR KITOSE ES ŠALYSE

1.1. Darbo užmokesčio apmokestinimas Lietuvoje ir ES šalyse

Darbo užmokestį skirtingi autoriai apibūdina įvairiai, vienas iš apibūdinimų yra: tai atlyginimas už darbą, kurį darbuotojas atlieka pagal darbo sutartį. Darbuotojo darbo užmokestis susidaro iš nustatytos pareiginės algos ar valandinio atlygio. Taip pat prie darbo užmokesčio yra priskiriami visi priedai už darbuotojo įgytą kvalifikaciją, priemokos už papildomą darbą, papildomų pareigų ar užduočių vykdymą, premijos už gerai atliktą darbą, darbdavio iniciatyva, kurios yra skiriamos, paskatinti darbuotoją, už jo gerai atliktus darbus arba pasiektus gerus rezultatus. Darbo užmokestis turi būti mokamas pinigais. (Lietuvos... 2018)

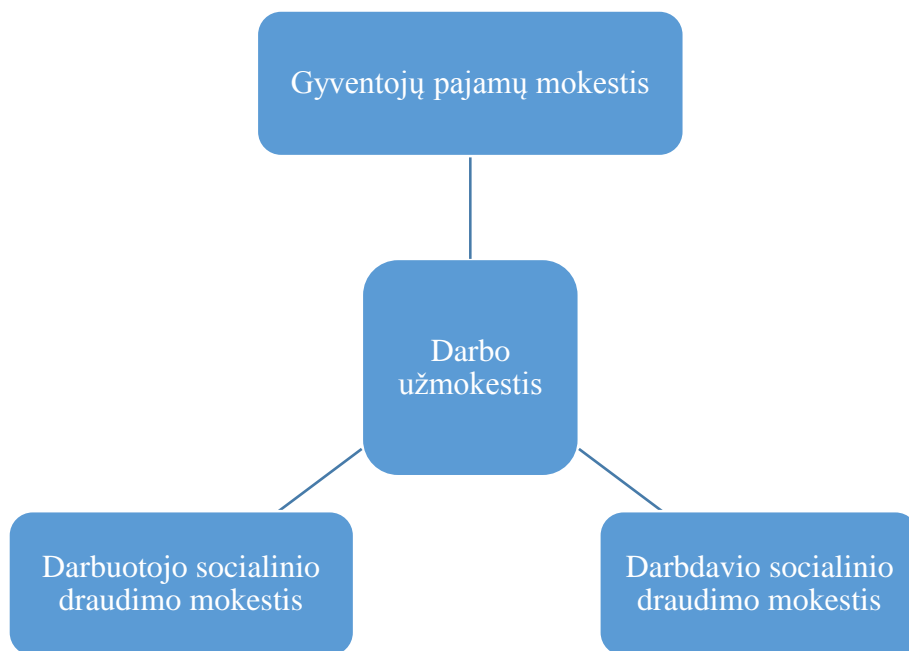
Darbo užmokestis tai pinigų suma, kuri būna sumokama darbuotojui, kuris dirba ir atlieka paskirtą užduotį. Norint atlikti paskirtą darbą vieniems darbuotojams reikia fizinės jėgos, o kitiems reikia aukštojo išsilavinimo, kad galėtų užimti tam tikras pareigas. Dar kitaip atlyginimas gali būti apibrėžiamas, tai kaip pinigai kurie yra sumokėti į darbuotojo atsiskaitomąją sąskaitą už kiekvieną jo dirbtą valandą. Darbo užmokestis yra apmokestinamas mokesčiais kurie yra skirti finansuoti gyventojų socialinę apsaugą, sveikatos priežiūrą, taip pat mokėti nedarbo kompensacijas ar senatvės pensijas. (Wage 2019)

Kitas užsienio autorius Michael Law darbo užmokesčio mokesčius vertina kaip darbuotojų kompensaciją vyriausybei, kuri surenka šiuos mokesčius iš darbdavio. Darbo užmokesčio mokesčius sudaro dvi dalys, kurias tenka sumokėti darbdaviui. Viena dalis yra darbuotojo, kurią sumoka darbdavys už patį darbuotoją, o kita dalis yra darbdavio, kurią taip pat turi sumokėti darbdavys. (Everything... 2018)

Darbo užmokestis yra apmokestinamas tam tikrais mokesčiais, (žr. 1 paveikslą) tokiais kaip, gyventojų pajamų mokestis bei privalomojo socialinio draudimo įmokomis. Šie mokesčiai turi būti sumokėti valstybei, į šiuos mokesčius surenkančias ir administruojančias institucijas. Privalomąjį socialinio draudimo mokestį moka ir darbuotojas nuo savo darbo užmokesčio (tam tikrą tarifą) ir darbdavys nuo viso priskaičiuoto darbuotojo darbo užmokesčio. Kiekvienoje Europos sąjungos šalyje tarp jų ir Lietuvoje yra šie mokesčiai, tačiau jų tarifai visur yra skirtingi.

Socialinio draudimo darbuotojo ir darbdavio mokami tarifai ES šalyse, euro zonos narėse, šalyse ir Lietuvoje yra pateikti 1-ame paveiksle (žr. 2 paveikslą)

Tarifų palyginimui buvo imtos ne visos ES šalys narės, o tik dalis jų, tai yra ES šalys, kuriose yra bendra nacionalinė valiuta, euras. Remiantis grafiko duomenimis matome, jog Slovakijoje darbdaviams yra didžiausias socialinio draudimo įmokų tarifas, kuris siekia 35,20 proc., tuo tarpu Prancūzijoje šis tarifas siekia tik 9,70 proc. ir yra mažiausias tarp analizuojamų šalių.

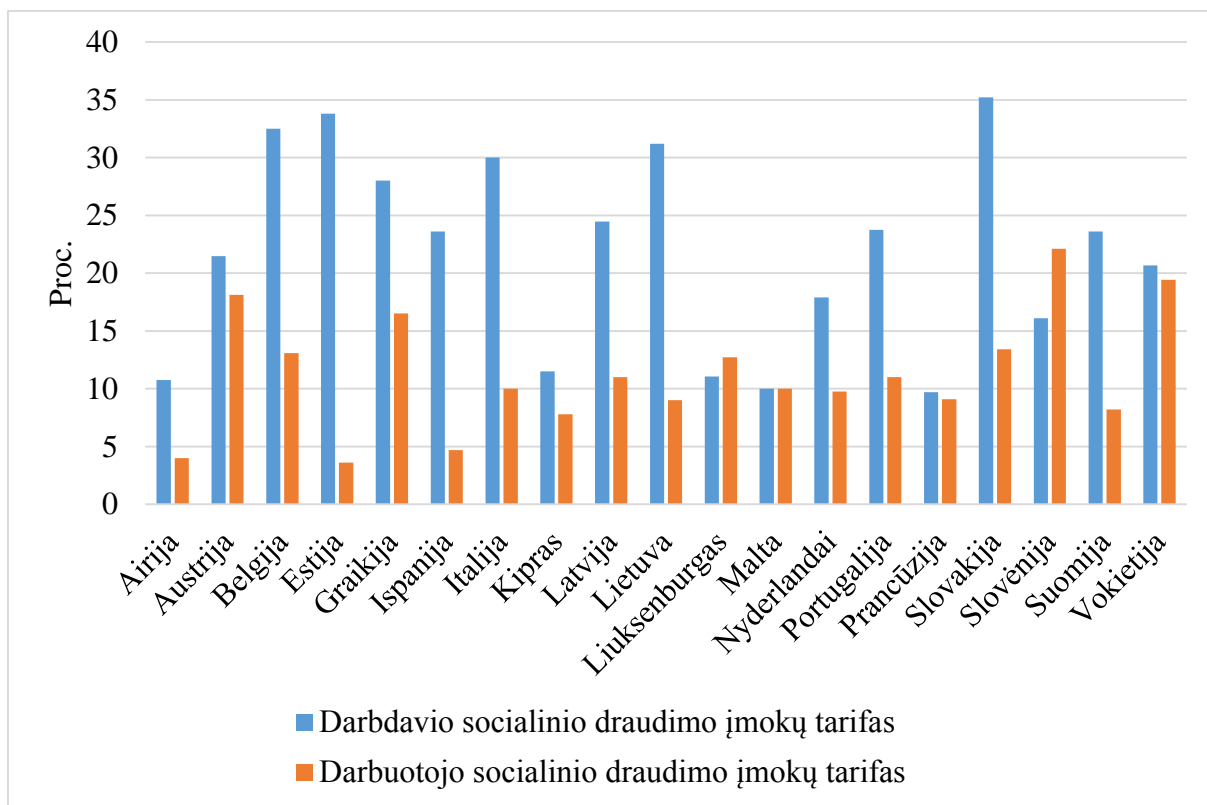
1 pav. **Mokesčiai nuo darbo užmokesčio**

Sudaryta darbo autorės

Nors Estijoje yra vienas iš didžiausių darbdavio socialinio draudimo tarifas, tačiau ši šalis taip pat pirmąja ir tuo, kad yra mažiausias darbuotojo socialinio draudimo tarifo dydis, kuris siekia tik 3,60 proc. Tuo tarpu Slovėnijos gyventojai moka didžiausią socialinio draudimo mokestį, kurio tarifas yra net 22,10 proc. Lietuvoje darbdavio socialinio draudimo tarifo dydis iš analizuojamų šalių yra vienas iš didžiausių, jis siekia šiek tiek daugiau nei 31 proc. tuo tarpu darbuotojo socialinio draudimo tarifas yra vienas iš mažesnių, kuris yra 9 proc. Socialinio draudimo įmokas už darbuotojus iš jų darbo užmokesčio išskaičiuoja darbdavys ir kartu sumoka su darbdaviui priklausančia dalimi valstybinei institucijai kuri administruoja šių įmokų surinkimą.

Gyventojų pajamų mokestis tai mokestis kuris yra sumokamas už gyventojų gautas pajamas. Jis yra išskaičiuojamas iš darbuotojo darbo užmokesčio, tai taip pat padaro darbdavys, kaip ir su socialinio draudimo įmokomis, kurias ir sumoka valstybinei institucijai,

kuri surenka ir administruoja šį mokestį. Lietuvoje šis mokestis yra mokamas Valstybinei mokesčių inspekcijai.

2 pav. **Socialinio draudimo darbdavio ir darbuotojo įmokų tarifai ES šalyse euro zonos narėse 2018 m.**

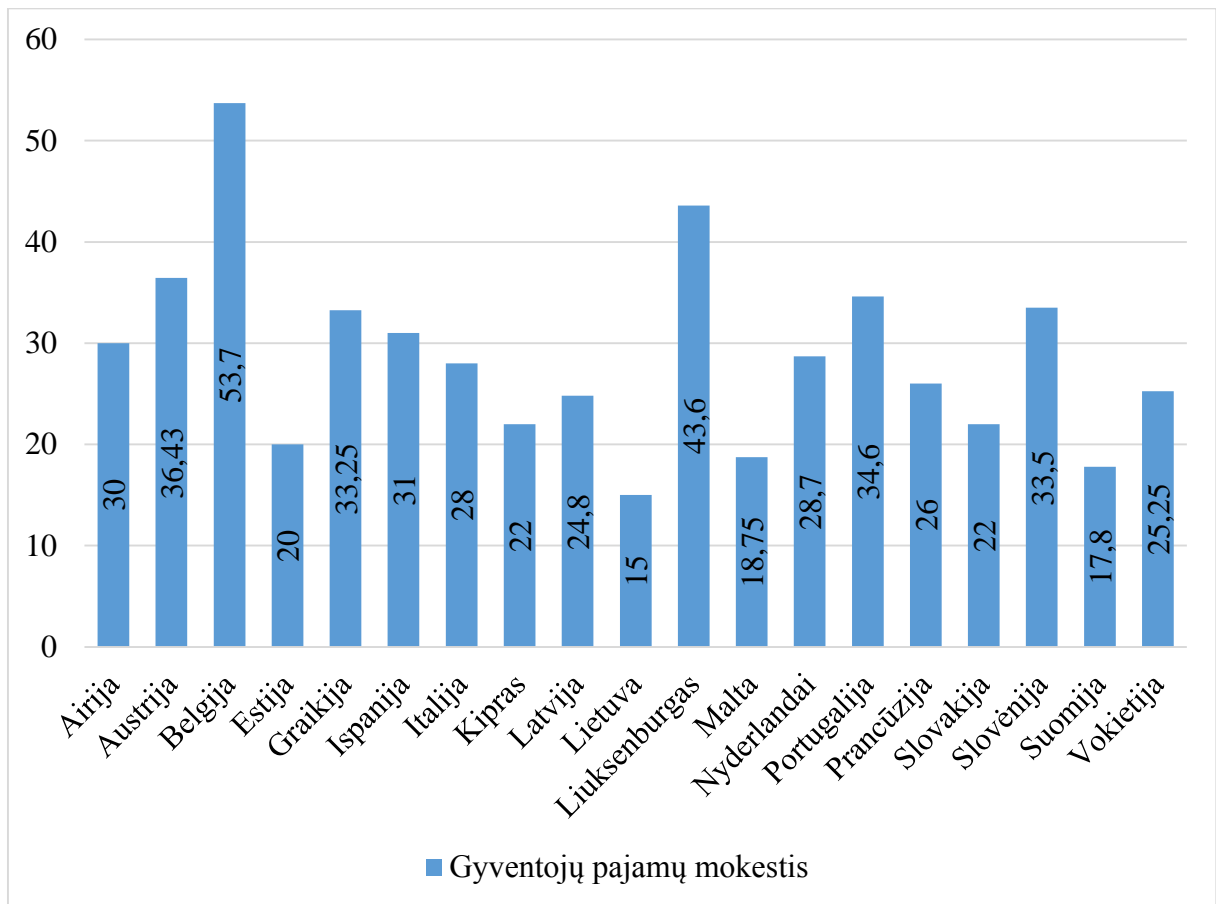
(sudaryta autorės, remiantis Jūsų... 2018; Expatica... 2018; French... 2018; Worldwide... 2018; The complete... 2017; Latvija... 2018; Metodiskais... 2018; Worldwide... 2019; Belgium... 2018; Summary..2018; Payroll.. 2019; Liable.. 2018; 2019 tax... 2019;)

Kiekvienoje Europos sąjungos šalyje yra skirtingas gyventojų pajamų mokesčio tarifas, jis gali būti pastovi dalis (visiems gyventojams vienoda, nepriklausomai nuo gaunamų pajamų) arba kintanti, progresinė. Progresinis gyventojų pajamų mokesčio tarifas priklauso nuo gyventojų gaunamų pajamų, kuo pajamos didesnės, tuo mokesčio tarifas taip pat yra didesnis. Europos sąjungos euro zonos šalių narių vidutiniai gyventojų pajamų mokesčio tarifai yra pateikti 3-ame paveiksle (žr. 3 paveikslą).

Daugumoje iš analizuojamų šalių, yra tam tikra pajamų dalis kuri neapmokestinama. Kiekvienoje šalyje ši riba yra skirtinga, ji gali būti mažiau nei 1 000 eur per metus ar siekti net iki 20 000 eur ir daugiau per metus. Tačiau gyventojams kurie gauna dideles pajamas, gali tekti susimokėti daugiau nei 50,00 proc. gyventojų pajamų mokesčio. Viena iš tokių šalių kur, didelis gyventojų pajamų mokestis yra Belgija. Pagal pateiktus

duomenis grafike matome, kad mažiausią gyventojų pajamų mokestį moka Lietuvos gyventojai ir jis siekia tik 15,00 proc., kas yra daugiau nei 10 procentinių punktų mažesnis už bendrą šalių vidurkį. Pagal pateiktus duomenis matome, kad vidutinis gyventojų pajamų mokesčio tarifą yra šiek tiek daugiau nei 28 proc.

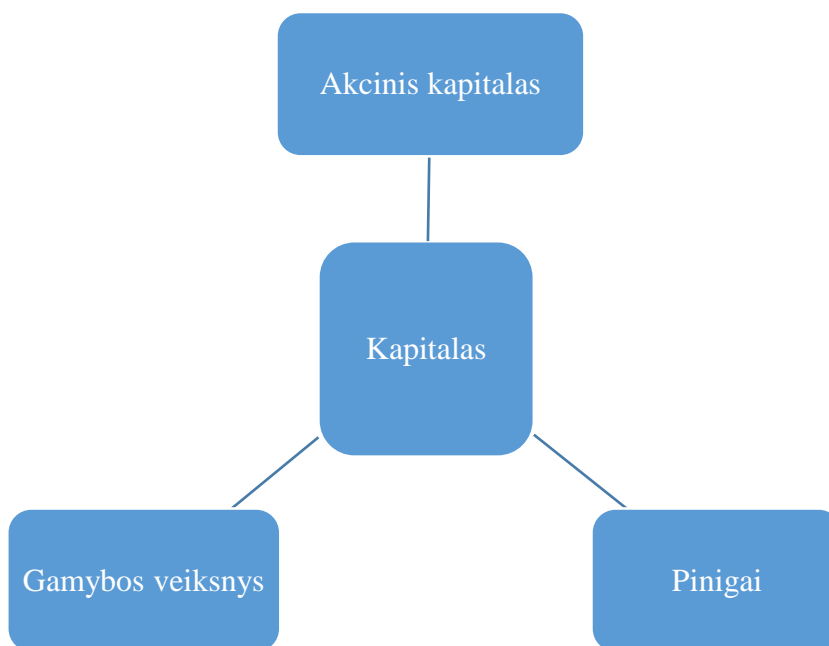

3 pav. Vidutiniai gyventojų pajamų mokesčio tarifai ES šalių euro zonos narių 2018 m. (sudaryta autorės, remiantis Jūsų... 2018; Expatica... 2018; French... 2018; Worldwide... 2018; The complete... 2017; Latvija... 2018; Metodiskais... 2018; Worldwide... 2019; Belgium... 2018; Summary..2018; Payroll.. 2019; Liable.. 2018; 2019 tax... 2019;)

Darbo užmokestis, tai atlyginimas darbuotojams už jų pagal sutartį dirbtą darbą. Darbo užmokestis yra apmokestinamas tokiais kaip: gyventojų pajamų ir socialinio draudimo mokesčiais, kuriuos reikia sumokėti į valstybės biudžetą. Mokami mokesčių dydžiai kiekvienoje šalyje yra skirtingo dydžio.

1.2. Kapitalo (įmonės pelno) apmokestinimas Lietuvoje ir kitos Europos sąjungos šalyse

Kapitalas yra gana platus terminas, kuris gali turėti nemažai skirtingų reikšmių, o tai priklauso nuo to kaip šis žodis buvo pavartotas (žr. 4 paveikslą). Kapitalas gali būti kaip gamybos veiksnys, kuris reiškia priemones, kurios yra sukurtos žmonių darbui ir naudojamos produktams ar paslaugoms kurti pavyzdžiui mašinos, įrengimai, gamybiniai pastatai ir panašūs daiktai.

4 pav. **Kapitalo reikšmės**

Sudaryta darbo autorės

Taip pat kapitalas gali būti išreiškiamas pinigais, kurie yra skirti kapitalo veiksniams pirkti. Apskaitoje terminas kapitalas gali reikšti, kaip įmonės nuosavą kapitalą, (akcininkų įneštą turto dalį) grynąjį pelno arba akcininkui priklausančią bendrovės turto dalį. (Kapitalas... 2018)

Terminas kapitalas turi keletą reikšmių, tai gali būti pinigai skirti verslui pradėti, plėsti įmonę ar investuoti. Ekonomikoje kapitalas reiškia gamybos veiksnius kurie yra skirti prekėms ar paslaugoms kurti. (Capital... 2019)

Apibrėžimas kapitalas, reiškia finansinius išteklius, kuriuos įmonė gali naudoti savo veiklos finansavimui. Finansinis išteklis, kapitalas taip pat gali būti įmonės uždirbtas

pelnas. Tai yra turtas leidžiantis verslui vystyti veiklą, kurti produktus ar paslaugas. (What... 2019)

Kitas autorius kapitalą apibūdina taip: kapitalas, ekonomine prasme tai pinigais įvertinta visų ketinamų įsigyti ar įsigytų kapitalinių gėrybių visuma. Finansiniai ištekliai investuojami į prekių ir paslaugų gamybą. Kapitalas gali būti kaip žmogaus pagamintos gamybos priemonės (pastatai, įrenginiai, mašinos ir pan.). Akcinėje bendrovėje kapitalas, tai turto ir įsipareigojimų skirtumas, akcininku nuosavybės sinonimas yra dar vadinamas nuosavu kapitalu. Šis terminas dar dažnai vartojamas kaip išteklių sinonimas, žmogiškasis kapitalas – žmogiškieji (darbo jėgos) ištekliai, finansinis kapitalas – sukauptos lėšos ir pan. Nuosavas kapitalas tai yra turto dalis, likusi iš viso turto atėmus įsipareigojimus. Kapitalas dar gali būti akcininkų nuosavybės dalis, suformuota išleidžiant akcijas. Akcinis kapitalas įprastai skaičiuojamas, kaip apmokėtų akcijų nominaliųjų verčių suma. Lietuvoje dažniau yra vartojamas įstatinio kapitalo terminas. (Vainienė 2018)

Viena iš kapitalo sudedamųjų dalių yra įmonės pelnas. Įmonės uždirbtas pelnas yra apmokestinamas pelno mokesčių, o tai padaryti yra gana sudėtingas procesas. Pelnas visose šalyse yra apmokestinamas, tačiau skirtingai, tai yra taikomas skirtingas pelno mokesčio tarifas. Taip pat yra dar taikomų lengvatų pelno mokesčio bazei. Pelno mokesčio bazė tai yra uždirbta pelno dalis nuo kurios ir yra skaičiuojamas pelno mokestis. (Snitkienė ir kt. 2018)

Pelno mokesčio taikymas turi tiek privalumų, tiek trūkumų, todėl negalima vienareikšmiškai teigti jog šis mokestis yra žalingas įmonėms arba naudingas valstybei. (žr. 1 lentelę)

Nepaisant to, kad galima įžvelgti daugiau pelno mokesčio trūkumų, jo visai atsisakius nukentėtų valstybės biudžetas, kas neleistų valstybei užtikrinti gyventojų gerovės. Taip pat yra tikimybė, kad atsisakius šio mokesčio, mokestinė našta būtų perkelta verslui ar gyventojams kitokių mokesčių pavidalu, kas valstybei leistų surinkti reikiamų pinigų kiekį į valstybės biudžetą.

Taip pat šiuo metu įmonės yra skatinamos teikti paramą ar remti filmų kūrimą, ko pasekoje įmonė galėtų sumažinti pelno mokesčio našta, tai yra suteiktos paramos ir net dvigubai didesniu dydžiu galėtų sumažinti pelno mokesčio bazę.

1 lentelė. **Pelno mokesčio privalumai ir trūkumai**

(sudaryta autorės, remiantis Snitkienė ir kt., 2018; Martūzaitė 2011; Binkienė ir kt., 2013; Bružauskas ir kt., 2012; Gordon 2014; Korsakienė ir kt., 2016)

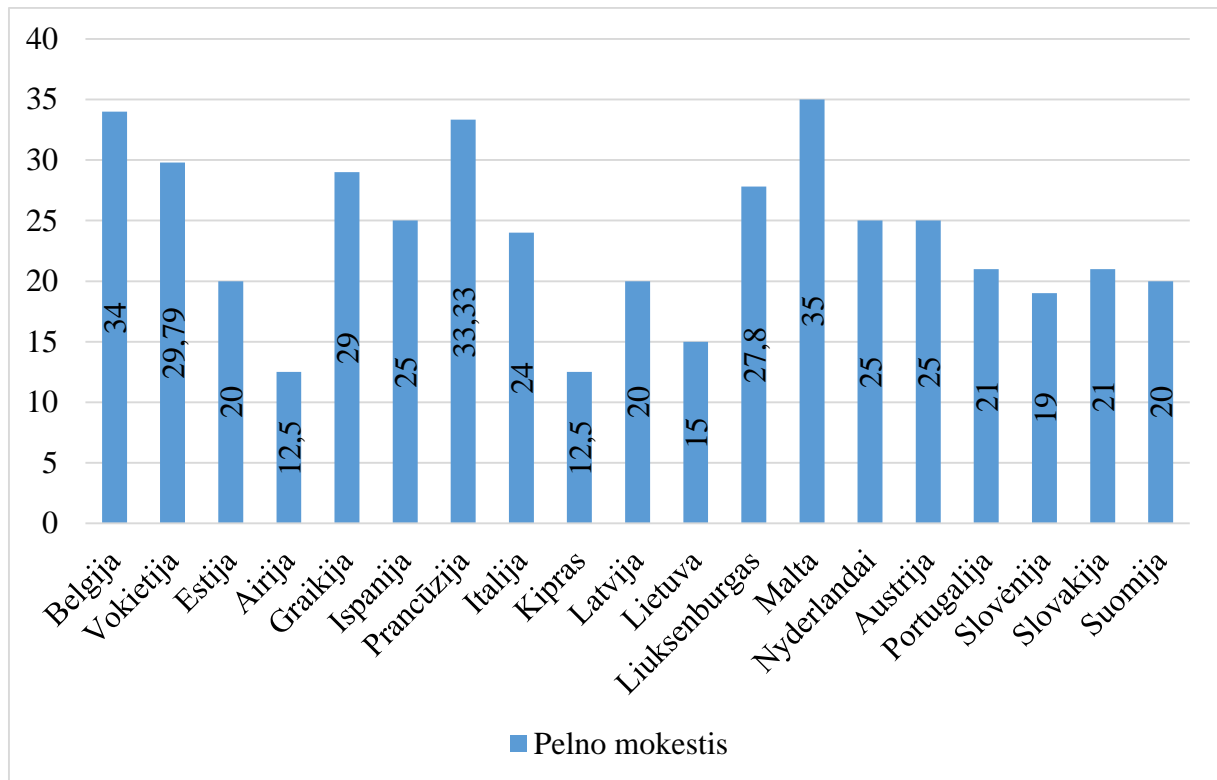
Pelno mokesčio privalumai	Pelno mokesčio trūkumai
◆ Generuoja pajamas į valstybės biudžetą;	◆ Sudaromos nepalankios sąlygos mokestį taikančių šalių ekonomikos augimui;
◆Efektyvi antimonopolinės politikos priemonė;	◆Skatina mažinti vykdomos ekonominės veiklos našumą
◆ Tolygiau paskirstyta mokesčių našta, t.y. mokesčių našta, atsisakius pelno mokesčio nesumažėtų, o tiesiog būtų perkelta nuo vienu pačių ant kitų;	◆ Skatina slėpti pajamas, neleistinai padidinti sąnaudas;
	◆ Stabdomos galimos tolimesnės investicijos įmonės viduje;
◆ Teisingumas kitų verslo vykdymo formų atžvilgiu: apmokestinus tik paskirstytąjį pelną individualių įmonių atžvilgiu būtų diskriminuojamos akcinės bendrovės, kadangi individualios įmonės dividendų neišmoka, vadinasi ir pelno mokesčio joms mokėti nereikėtų;	◆ Mokesčio tarifas ir apmokestinamoji bazė priklauso nuo valdžios ir institucijų subjektyvumo;
	◆Didelės administravimo išlaidos viršijančios gaunamą naudą;
	◆Mokant avansinį pelno mokestį kredituojamas valstybės biudžetas
◆ Nedidelė mokestinė našta ir paprastas administravimas prisideda prie kapitalo pritraukimo į šalį.	◆Stabdomos tiesioginės užsienio investicijos.

Kiekvienoje iš Europos sąjungos šalių yra skirtingai apmokestinamas uždirtamas įmonių pelnas, jo tarifai yra pateikti 5-ame paveiksle (žr. 5 paveikslą)

Europos sąjungos šalyse pelnas apmokestinamas skirtingu pelno mokesčio tarifu kuris svyruoja nuo 10 proc. iki daugiau nei 33 proc. Iš duomenų pateiktų grafike matome, kad pelno mokestis mažiausias yra Bulgarijoje, kuris siekia tik 10 proc. Tuo tarpu didžiausias jis yra Prancūzijoje ir siekia daugiau nei 33 proc. Pateiktų šalių pelno mokesčio vidurkis yra šiek tiek daugiau nei 18 proc. ir visos įmonės veikiančios tose šalyse jeigu dirba pelningai turi mokėti pelno mokestį. Lietuvoje pelno mokesčio tarifas yra nežymiai mažesnis negu bendras analizuojamų šalių vidurkis ir siekia tik 15 proc.

Kapitalas, tai yra išteklius leidžiantis vykdyti norimą ūkinę veiklą. Įmonėje kapitalu gali būti įranga, akcininkams priklausanti įmonės dalis ar įmonės uždirtas grynasis pelnas. Šiuo atveju kapitalu yra laikomas įmonės uždirtas pelnas, kuris yra apmokestinamas pelno mokesčiu. Pelno mokestį turi mokėti visos sėkmingai ūkinę veiklą vykdančios įmonės. Pelno

mokestis yra mokamas į šį mokestį administruojančios įmonės banko atsiskaitomąjį sąskaitą. Vėliau surinktos lėšos būna paskirstomos valstybės reikmėms.

5 pav. **Pelno mokesčio tarifai ES euro zonos narių šalių 2018 m.**

(sudaryta autorės, remiantis Jūsų... 2018; Expatica... 2018; French... 2018; Worldwide... 2018; The complete... 2017; Latvija... 2018; Metodiskais... 2018; Worldwide... 2019; Belgium... 2018; Summary..2018; Payroll.. 2019; Liable.. 2018; 2019 tax... 2019; Capital... 2019; Taxes... 2018)

Darbo užmokestis, tai atlygis darbuotojui už darbą, kuris yra atliekamas pagal darbo sutartį, Darbo užmokestis yra apmokestinamas darbuotojo (gyventojų pajamų ir socialinio draudimo) bei darbdavio (socialinio draudimo) mokesčiais, kurie yra išskaičiuojami iš darbuotojo darbo užmokesčio, o darbdavio mokesčiai yra paskaičiuojami nuo darbuotojui priskaičiuoto darbo užmokesčio.

Kapitalas tai gamybos veiksniai, mašinos įrengimai, gamybiniai pastatai, kurie yra naudojami produktams sukurti. Kapitalas apskaitoje gali būti kaip nuosavas kapitalas, grynojo pelno ar akcininkams priklausanti bendrovės dalis. Viena iš kapitalo sudedamųjų dalių yra įmonės pelnas, kuris yra apmokestinamas pelno mokesčiu. Pelno mokestis Lietuvoje yra 15 proc. tuo tarpu Bulgarijoje jis yra mažiausias ir siekia 10 proc. tačiau ne visose Europos sąjungos šalyse jis yra toks mažas, Prancūzijoje jis viršija net 30 proc.

2. KONKURENCINGUMĄ IR UŽIMTUMĄ LEMIANTYS VEIKSNIAI

2.1. Konkurencingumo esmė, jam darantys įtaką veiksniai

Konkurencingumas tai vienas iš svarbesnių rodiklių, kuris parodo kaip šalyje yra vystoma ekonomika, ar turimi gamtiniai išteklių yra efektyviai išnaudojami, ar šalyje esantys verslai yra modernūs ir našiai dirbantys.

Vieningo apibrėžimo kas yra konkurencingumas nėra. Vienas iš paprasčiausių konkurencingumo apibrėžimų yra: tai asmens, produkto, įmonės, ar šalies pajėgumas konkuruoti rinkoje. (Konkurencingumas) Terminas konkurencija yra kilęs iš lotynų kalbos termino „concurrentia“, šis žodis išvertus iš lotynų kalbos reiškia tam tikrą kovą, susidūrimą lenktyniavimą ar varžybas. Kova ir varžymasis dažniausiai vyksta tarp gamintojų ar vartotojų, taip pat kova gali vykti dėl prekių ar išteklių. (Maksvytienė, 2001).

Taip pat atlikus užsienio bei Lietuvos autorių literatūros analizę galima daryti išvadas, kad pasaulio mokslinėje bendruomenėje nėra bendro apibrėžimo, kas yra konkurencingumas ir nuo ko, jis yra priklausomas. Konkurencingumas, tai yra kompleksinė kategorija, kuri nėra išmatuojama vienu ar keliais parametrais. Konkurencingumas dažnai nulemia šalies, įmonės, ar asmens ekonominę ir socialinę gerovę. Per mažas šalies konkurencingumas, gali turėti įtakos šalyje vykdomai veiklai bei gali būti įvairių žlugimų, sukrėtimų ar praradimų priežastis. (Al-Hawari ir kt., 2005; Boshoff ir kt., 1996, Beniušinė ir kt., 2008; Diskiene ir kt. 2001).

Norint apibrėžti šalies konkurencingumo sampratą, galima išskirti tokį požiūrį kaip, konkurencingumas, tai sėkminga šalies užsienio prekyba (eksportas ir importas), šalies darbo našumas, gebėjimas užtikrinti šalies gyventojų gerovę (Rakauskienė ir kt., 2013; Danilevičienė ir kt., 2017).

Regiono konkurencingumą galima apibrėžti, kaip gebėjimą sukurti tokias ekonomines, socialines, infrastruktūrines ir institucines sąlygas, kuriomis įmonės gali siekti geresnių veiklos rezultatų, o gyventojai labiau patenkinti savo asmeninius poreikius, palyginus su kitais regionais. (Mickevičienė ir kt., 2013; Danilevičienė ir kt., 2017)

Šalių konkurencingumo vertinimą atlieka tokios organizacijos, kaip Pasaulio ekonomikos forumas (PEF), tarptautinis vadybos plėtros institutas (TVPI) bei Pramonės politikos studijų institutas (PPSI). Pasaulio ekonomikos forumo atliekamo konkurencingumo vertinimo pagrindas yra pasaulio konkurencingumo indeksas, kuris apima daugybę aspektų

matuojančių rodyklių, kurie yra sugrupuoti į 12 konkurencingumo veiksmų grupių (žr. 2 lentelę). (Rakauskienė ir kt., 2013)

2 lentelė. **Pasaulio konkurencingumo indekso sandara**
(sudaryta autorės remiantis Rakauskienė ir kt., 2013)

Veiksmų grupės	Veiksniai
Institucijos	Viešosios institucijos; privačios institucijos
Infrastruktūra	Transporto infrastruktūra; elektros energijos ir telefono linijos infrastruktūra
Makroekonominė aplinka	
Sveikata ir pradinis švietimas	Sveikata; pradinis švietimas
Aukštesnis švietimas ir mokymai	Švietimo apimtis; švietimo kokybė; personalo mokymai
Produktų rinkos efektyvumas	Konkurencija (vidaus, užsienio konkurencija); paklausos sąlygų kokybė
Darbo rinkos efektyvumas	Lankstumas; efektyvumas talentų naudojimas
Finansų rinkos plėtra	Efektyvumas; pasitikėjimas ir lojalumas
Technologinė pažanga	Technologijų įsisavinimas
Rinkos dydis	Vietos rinkos dydis; užsienio rinkos dydis
Verslo išprusimas	

Šie veiksniai atskleidžia šalies gyventojų gerovę, darbo našumą, efektyvumą. Šių veiksmų rinkinį sudaro tokie veiksniai, kurie nėra šalies prigimtinės gėrybės, tokios kaip gamtos išteklių, geografinė padėtis, šalies dydis ir kiti panašūs dalykai, o šiuos veiksmus gali sukurti pati valstybė bei daryti jiems poveikį.

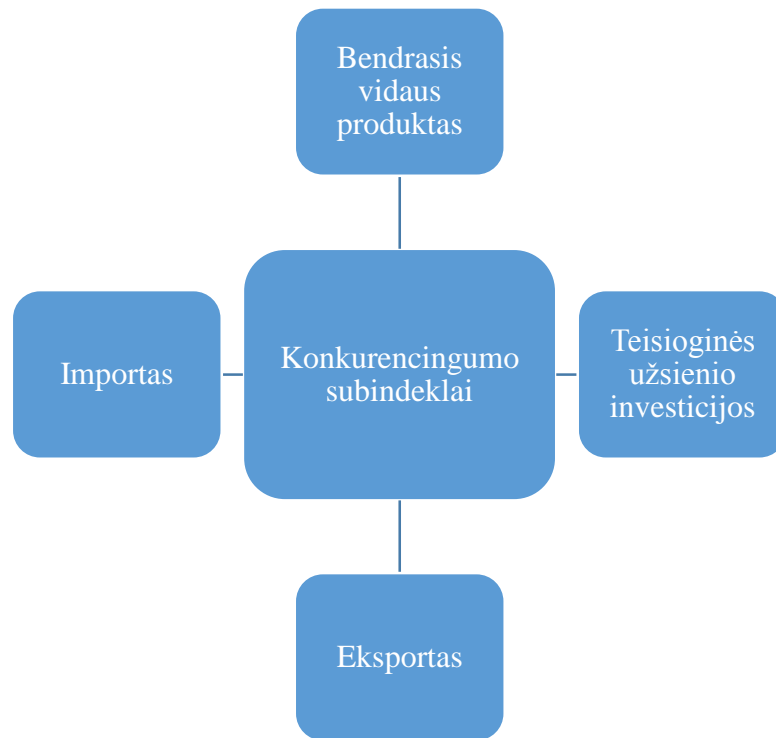
Konkurencingumo rodiklis susideda iš keleto subindeksų (žr. 6 paveikslą).

Pagal ekonomiką Paul Krugman bendrasis vidaus produktas, tai visų galutinių prekių ir paslaugų pagamintų tam tikru laikotarpiu šalies teritorijoje vertė. Bendrasis vidaus produktas yra vienas iš svarbiausių statistikos rodiklių. Šio rodiklio matavimai mums parodo, kaip šalyje vykdoma veikla, jeigu bendrasis vidaus produktas auga, tai reiškia, kad didėja gyventojų pajamos, o vartotojai daugiau perka, o tai reiškia stipresnę šalies ekonomiką. (Krugman 2018)

Lietuvių autoriai bendrąjį vidaus produktą apibūdina kaip rodiklį, kuris atskleidžia šalies ekonomikos raidą, gyvenimo lygį, dar yra naudojamas ūkio struktūros vertinimui bei šalies ekonominio išsivystymo lyginamajai analizei atlikti. (Mackevičius ir kt. 2009)

Kitas konkurencingumo rodiklio subindeksas yra tiesioginės užsienio investicijos, o tai yra ilgalaikiai ekonominiai santykiai tarp tiesioginio investuotojo ir investicijų gavėjo. Investuotojas turi investuoti tiek lėšų, kad tai sudarytu 10 proc. balsavimo teisės, kas yra

žemutinė riba, nuo kurios investuotojas gali dalyvauti valdant tiesioginio investavimo įmonę. Mažesnė nei 10 proc. balso teisių investicija yra laikoma ne tiesiogine užsienio investicija, o tik portfeline investicija, kai investuotojui nėra suteikiama teisė daryti poveikį įmonės valdyme. Investuotojas gali gauti tik uždirbto pelno dalį. (Tiesioginių... 2018)

6 pav. **Konkurencingumo subindeksai**

Sudaryta darbo autorės

Tiesiosinės užsienio investicijos, tai ne tik valstybės ekonominio augimo rodiklis, bet ir priemonė kuri yra kryptingai naudojama tam augimui pasiekti. Tiesiosinės užsienio investicijos ilgalaikėje šalies ekonomikos plėtroje svarbios ne vien tik kaip kapitalo šaltinis, bet ir kaip priemonė, kuri leidžia padidinti vietos ekonomikos konkurencingumą. Tai galima padaryti, dėl keletos priežasčių, tai technologijų perdavimo, infrastruktūros stiprinimo, didinamo produktyvumo, kuriant naujas įdarbinimo galimybes. (Karulaitienė ir kt. 2009; Jakštienė 2013)

Pagal užsienio autorius tiesiosinės investicijos yra tada, kai bendrovė turi kitą įmonę, kitoje šalyje. Tiesiosinės užsienio investicijos skiriasi nuo paprastų investicijų dar kitaip vadinamų investicijų portfeliu, o tai reiškia, kad investuotojas siekia tik asmeninės naudos, bet ne bendrovės augimo, kas reiškia jog pinigai yra perkeliama į turtą kitoje šalyje. Tiesiosinės užsienio investicijos yra tada, kai įmonės yra tiesiogiai susijusios su kasdiene įmonės veikla. Tai yra ne tik duoda pinigus, bet ir prisideda prie įmonės valdymo, gerina įgūdžius, technologijas bei žinias. (What... 2018)

Dar vienas konkurencingumo subindeksas yra eksportas. Eksportas tai yra varomoji jėga – vienas iš pagrindinių ekonomikos veiksnių, dėl kurio stiprėja šalies gamyba bei yra aktyvinamas vartojimas valstybėje. (Walsh 2010; Jakšienė 2013)

Eksportas, tai kai pagamintos prekes ir paslaugos vienoje šalyje, o jas įsigyja kitos šalies gyventojai. Visai nesvarbu yra kokioji tai paslauga ar prekė, nėra svarbu, kaip ji siunčiama. Gali būti siunčiama elektroniniu paštu ar vežama. Jeigu tai yra pagaminta šalies viduje ir parduodama užsienio valstybėje, tai yra eksportas. (Exports... 2018)

Tarptautinė prekyba susideda iš dviejų sudedamųjų dalių, viena iš jų yra jau mūsų aptartas eksportas. O kitas komponentas tarptautinės prekybos yra importas. Importas tai, kai prekės ir paslaugos perkamos šalies, iš kitos užsienio šalies, kurioje jos buvo pagamintos. Sudėjus kartu eksportą ir importą gaunasi šalies prekybos balansas. Kai šalis eksportuoja daugiau prekių ar paslaugų nei importuoja, ji turi prekybos perteklių. O kai importuoja daugiau prekių ar paslaugų nei eksportuoja, jis turi prekybos deficitą. (Exports... 2018)

Šalies konkurencingumas, tai gebėjimas konkuruoti tarp valstybių savo ekonomika, infrastruktūra, makroekonominė aplinka, sveikatos priežiūra, švietimu, darbo rinka, finansų rinkos plėtimu, technologine pažanga bei verslo inovatyvumu, konkurencingumo indeksas susideda iš subindeksų, tokių kaip bendrasis vidaus produktas, tiesioginės užsienio investicijos, eksportas bei importas, kurie ir lemia konkurencingumo indekso dydį.

2.2. Gyventojų užimtumą lemiantys veiksniai

Gyventojų užimtumas, tai darbingo amžiaus žmonių santykis, palyginus su visa darbo jėga. Visiškas gyventojų užimtumas būna tada, kai visi norintys ir galintys įsidarbinti asmenys gali rasti sau darbo, tačiau dar nėra nei vienos šalies, kurioje visi gyventojai turėtų darbą. Taip pat šalyje gali vyrauti ir tik sezoninis (laikinas) užimtumas. Sezoninis užimtumas pasireiškia sezoniškumą patiriančiose pasaulio srityse. (Vainienė, 2018)

Gyventojų nedarbas suprantamas kaip darbo pasiūlos ir paklausos disbalansas. Disbalansas susidaro, dėl vykstančios nuolatinės konkurencijos darbo rinkoje ir tarp darbuotojų, kurie stengiasi gauti darbo vietą ar net geriau apmokamą darbą. (Simonavičienė ir kt., 2009)

Nedarbo lygis kiekvienoje šalyje yra priklausomas ir nuo tos šalies vykdomos gyventojų užimtumo politikos, kurios tikslas yra formuoti racionalią gyventojų užimtumo struktūrą, didinti socialinį ir darbo efektyvumą. Sudarant užimtumo programą kiekvienoje

šalyje reikia įvertinti darbo rinkos situaciją, kitimo tendenciją, taip pat ir bendrą ekonominę situaciją. (Matuzevičiūtė ir kt., 2004; Simonavičienė ir kt., 2009)

Taip pat užimtumo sąvoka yra siejama su dabartine asmenų veikla, kuri kuria materialines vertybes teikiant paslaugas, siekiant patenkinti asmeninius ir visuomeninius poreikius. Užimtumas, tai teisiniai ir ekonominiai santykiai tarp žmonių dalyvaujančių darbo kooperacijoje. (Užimtumas.. 2018)

Susan M. Heathfield užimtumą apibūdina kaip darbdavio ir darbuotojo susitarimą, kad darbuotojas darbdaviui teiks tam tikras paslaugas, o už tai bus darbuotojui atlyginta. Darbo sutartis užtikrina, kad darbas bus atliktas tinkamai, darbdavio paskirtoje darbo vietoje. Už atliekamą darbą pagal sutartį yra gaunama kompensacija – darbo užmokestis. (Heathfield 2018)

Atlikus mokslinės literatūros analizę, galima išskirti nemažai veiksnių, kurie turi įtakos gyventojų užimtumui šalyje. (žr. 3 lentelę).

Išanalizavus mokslinę literatūrą, matome, jog visi autoriai išskiria, kad užimtumui daugiausia įtakos turi ekonominiai veiksniai. Taip pat yra pastebima jog šiek tiek mažesnę poveikį turi politiniai bei socialiniai veiksniai.

Pasak autorių B. Martinkus, A. Sakalas ir A. Savenavičienė (2003) kurie teigia, kad ekonominė veiksnių grupė yra viena iš svarbiausių ir lemia gyventojų užimtumą. Tokie veiksniai kaip eksportas, darbo užmokestis (vidutinis darbo užmokestis (VDU), MMA), BVP, infliacija, lemia užimtumo pokyčius.

Yra išskiriama politinė veiksnių grupė, kuri taip pat turi nemažai įtakos gyventojų užimtumui. Mokesčiai apmokestinant įmonių pajamas, mažina norą steigti verslus, bei juos plėtoti. Labiausiai neigiamai veikia smulkųjų ir vidutinį verslą, skatina šešėlinės ekonomikos vystymąsi ir neoficialaus užimtumo augimą. (Steponavičienė 2000).

Yra išskiriamos pagrindinės keturios veiksnių grupės lemiančios gyventojų užimtumą: Ekonominė, socialinė (demografinė), politinė bei geografinė. (Kuoginė 2014)

Ekonominių veiksnių grupę sudaro šie veiksniai: Eksportas, tiesioginės užsienio investicijos, mokesčių sistema, ekonomikos svyravimas, BVP, VDU, infliacija, technologinės inovacijos, ekonominė šalies situacija, darbo sąnaudos. (Jakštienė 2013; Kuoginė 2014)

Socialinių (demografinių) veiksnių grupę sudaro tokie veiksniai: migracija, darbuotojų amžius, jų išsilavinimas, verslumas, darbo jėgos aktyvumas, tradicijos, laisvų darbo vietų skaičius, socialinės programos. (Kuoginė 2014)

Demografiniai duomenys, tai kai darbdavys orientuojasi į tokius darbuotojus kurie turi reikiamos darbo patirties, įgūdžių ir yra jaunas. Priešpensinio amžiaus žmonės norintys įsidarbinti nėra pageidaujama darbo jėga, nepaisant to, kad yra turintis darbo patirties ir žinių

žmogus. Jaunimas, kuris yra ką tik baigęs mokslus, turintis kvalifikacija bei tai patvirtinanti diplomą, taip pat darbdaviams yra nereikalingi, nes neturi darbinės patirties. (Jakštienė 2013; Matuzienė ir kt. 2004)

3 lentelė. Gyventojų užimtumą įtakojo veiksniai

(Sudaryta autorės, remiantis Gottschalk 1988; Howell 2005; Kuogienė 2014; Lukaševičius 2000; Martinkus ir kt., 2005; Navickas ir kt. 1998; Raizgevičienė ir kt., 2013; Simonavičienė ir kt., 2009; Snower et al., 2011; Steponavičienė 2000; Valentinavičius 2001)

Metai	Autorius	Veiksnių grupės	Veiksniai
1988	Gottschalk, P.	Ekonominiai, Politiniai	Ekonominė ir politinė šalies situacija, Bendras šalies produktas (BVP), naujos darbo vietos, infliacija.
1998	Navickas, V. Paulavičius, K.	Politiniai, Ekonominiai	Valstybės politika darbo užmokesčio reguliavime, minimalus mėnesinis atlyginimas (MMA).
2000	Steponavičienė, G.	Politiniai	Darbo santykių reguliavimas, biurokratija, mokesčiai.
2000	Lukašvičius, K.	Ekonominiai, Socialiniai	Mokesčiai, verslo administravimo tvarka, rinkų monopolizavimo lygis, aplinkos investicinis patrauklumas, socialinės programos, darbo jėgos pasiskirstymas pagal įvairius faktorius ir kita.
2001	Valentinavičius, S.	Ekonominiai	Ekonomikos augimas, darbo sąnaudų lygis, inovacijos, darbo rinkos lankstumas.
2001	Howel, D.	Ekonominiai, Socialiniai (demografiniai), Geografiniai	Inovacijos, darbo užmokestis, migracija, atstumas iki darbo, gyvenamoji vieta, susisiekimas.
2003	Martinkus, B., Sakalas, A., Savanevičienė, A.	Ekonominiai, Socialiniai	Darbo užmokestis, laisvų darbo vietų skaičius, darbo jėgos dydis, tradicijos, profsąjungos.
2009	Simonavičienė A., Užkurytė, L.	Ekonominiai, Geografiniai	Gyventojų skaičius, amžius, darbo užmokestis, migracija.
2011	Snower, D., Braun, S., Lechthaler, W.	Ekonominiai, Geografiniai	Eksportas, BVP vienam gyventojui, šalies geografinė padėtis kaimyninių šalių atžvilgiu, darbuotojų laisvas judėjimas.
2013	Raizgevičienė, R., Beržinskienė, D.	Ekonominiai	BVP, naujų darbo vietų skaičius, darbo jėgos aktyvumas, darbo sąnaudos.

Politinių veiksmų grupė yra sudaryta iš šių elementų: politinė šalies situacija, minimalus mėnesinis atlyginimas, darbo užmokesčio reguliavimas, mokesčiai, biurokratija, darbo santykių reguliavimas. (Kuogienė 2014)

Paskutinis iš užimtumo veiksnių yra geografiniai veiksniai, tai šalies geografinė padėtis, susisiekimo infrastruktūros išplėtojimas, atstumas iki darbo vietos bei darbuotojo gyvenamoji vieta.

Gyventojų užimtumas, tai kai visi darbingo amžiaus gyventojai turi darbą. Gyventojų užimtumui turi įtakos keturi pagrindiniai veiksniai, tokie kaip politiniai, socialiniai, ekonominiai ir geografiniai. Pagrindiniai veiksniai turintys įtakos gyventojų užimtumui yra ekonominiai, tai yra koks darbo užmokesčio dydis, mokesčiai tenkantys verslui bei gyventojams. Dideli mokesčiai skatina šalies šešėlinę ekonomiką, dėl to atsiranda tokie padariniai kaip nelegalus gyventojų darbas.

Apibendrinant galima teigti, jog konkurencingumas, tai šalies gebėjimas sukurti palankias ekonomines, socialines, modernios infrastruktūros, viešų ir privačių institucijų sąlygas. Šios sąlygos padeda šaliai konkuruoti, tarp kitų valstybių su savo pasiektais rezultatais. Šalies konkurencingumo indeksas susideda iš keleto sudedamųjų dalių, tokių kaip BVP, tiesioginės užsienio investicijos, prekių ir paslaugų eksportas bei importas.

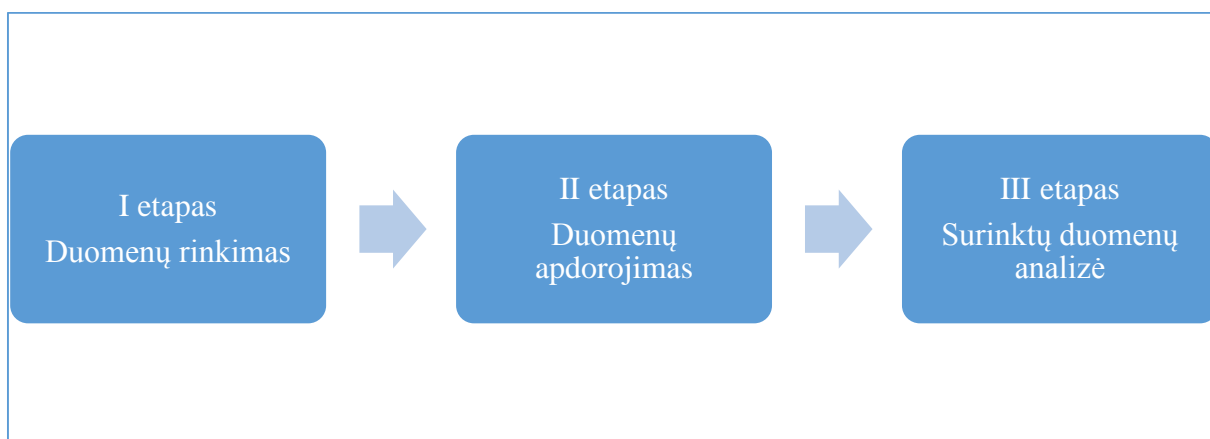
Vienas iš veiksnių kuris turi įtakos šalies konkurencingumui yra gyventojų užimtumas. Gyventojų užimtumas, tai kai visi norintys ir galintys dirbti gyventojai yra įdarbinami ar kitaip užimami. Gyventojų užimtumą lemia šie pagrindiniai veiksniai: geografiniai, politiniai, socialiniai (demografiniai), ekonominiai.

3. DARBO IR KAPITALO APMOKESTINIMO ĮTAKA LIETUVOS IR KITŲ ES ŠALIŲ KONKURENCINGUMUI IR UŽIMTUMUI

3.1. Tyrimo metodologija

Baigiamojo magistro darbo analitinė dalis yra sudaryta remiantis skirtingų šalių statistiniais duomenimis, ekonominės ir socialinės tematikos publikacijomis, moksliniais straipsniais. Tyrimui reikalingi statistiniai duomenys bus renkami iš Lietuvos, ir kitų Europos sąjungos šalių statistikos departamentų internetinių portalų bei kitų šaltinių, taip pat bus imama informacija ir Lietuvos Respublikos valstybinės mokesčių inspekcijos bei Finansų ministerijos duomenų bazių. Bus naudojami Pasaulio ekonomikos forumo atliktų tyrimų medžiaga. Užimtumo rodikliai bus imami iš Eurostato duomenų bazės.

Pirmiausia darbe bus analizuojama kokią įtaką šalies užimtumui turi darbo apmokestinimas, o tai bus atliekama 3 etapais (žr. 7 paveikslą.)

7 pav. Gyventojų užimtumo tyrimo etapai
(sudaryta darbo autorės)

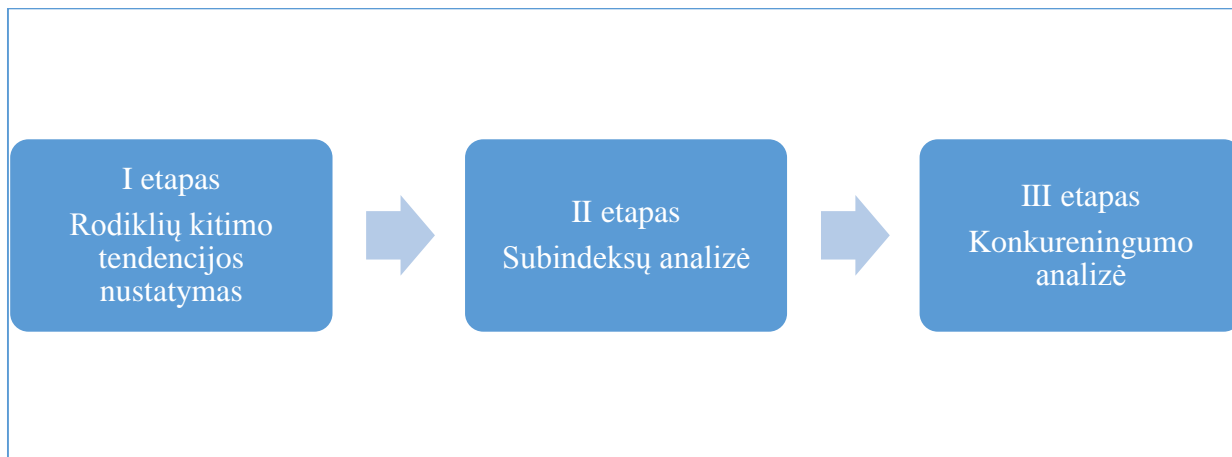
Kaip pateikta 7-ame paveiksle, tyrimas bus atliekamas etapais:

I-ame etape bus atliekama statistinių duomenų paieška, duomenų sisteminimas bei grupavimas. Duomenys bus renkami Lietuvos, ir kitų Europos sąjungos euro zonos narių šalių.

II-ame etape bus vertinami Lietuvos ir kitų Europos sąjungos euro zonos narių šalių užimtumo rodiklių dinamika, jo struktūros kitimas, atliekamas duomenų grupavimas, lyginamoji analizė bei grafinis vaizdavimas.

III-ame etape bus atliekama užimtumą sąlygojančių veiksnių: darbo bei kapitalo apmokestinimo priklausomybės vertinimas.

Sekančiame skyriuje bus analizuojama kokią įtaką šalies konkurencingumui turi kapitalo apmokestinimas, tai bus atliekama taip pat 3 etapais (žr. 8 paveikslą).

8 pav. konkurencingumo indeksų analizės seka
(sudaryta darbo autorės)

Pagal sudarytą konkurencingumo indekso analizės seką žr. 8-ą paveikslą ji bus atliekama taip:

I-ame etape bus nustatyta konkurencingumo indekso kitimo tendencija. Bus analizuojamas ne tik pats konkurencingumo indeksas, bet ir jo subindeksai, konkurencingumo indekso sudedamosios dalys.

II-ame etape bus analizuojami konkurencingumą lemiantys veiksniai. Bus nagrinėjamas Lietuvos ir kitų ES šalių BVP, kuris parodo šalies išsivystymo lygi, tiesioginės užsienio investicijos ir jų apmokestinimas pelno mokesčiu šalyje, kaip prekių bei paslaugų eksportas ir importas prisideda prie šalies ekonomikos plėtros bei sukuria papildomas darbo vietas ir didina šalies gyventojų užimtumą.

III-ame etape bus atliekamas tyrimas, taikant lyginamąją analizę bei koreliacinę-regresinę analizę, kuria padės atlikti matematinių skaičiavimų programa Microsoft Excel priklausomo kintamojo (pelno mokesčio surinkimo) ir nepriklausomų kintamųjų (BVP, tiesioginių užsienio investicijų, importo, eksporto). Koreliacinės analizės pagalba bus siekiama išsiaiškinti ar yra ryšys tarp analizuojamų priklausomo ir nepriklausomų kintamųjų naudojant Pearson koreliacijos koeficientą, kuris yra tiesioginio ryšio stiprumo tarp kintamųjų X ir Y matas ir jis yra skaičiuojamas taip:

$$r = \frac{1}{n-1} \frac{\sum (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{S_x S_y} \quad (1)$$

r - koreliacijos koeficientas (interpretacinės reikšmės pateiktos 4 lentelėje),

n - imties dydis

x_i ir y_i – kintamieji

$\bar{x}$ ir $\bar{y}$ – atitinkamai stebėjimų x ir y vidurkiai

S_x ir S_y – standartiniai nuokrypiai

4 lentelė. **Koreliacijos koeficiento stiprumo interpretacija**

(sudaryta autorės, remiantis Blinevičienė ir kt., 2011)

Koreliacijos koeficiento reikšmė	Interpretacija
Nuo 0,9 iki 1,0 arba nuo -0,9 iki -1,0	Labai stipri koreliacija
Nuo 0,7 iki 0,9 arba nuo -0,7 iki -0,9	Stipri koreliacija
Nuo 0,5 iki 0,7 arba nuo -0,5 iki -0,7	Vidutinė koreliacija
Nuo 0,3 iki 0,5 arba nuo -0,3 iki -0,5	Silpna koreliacija
Nuo 0,3 iki -0,3	Nereikšminga koreliacija

Svarbu paminėti, kai jei Pearson koreliacijos koeficientas rodo tarpusavio kintamųjų statistinio ryšio nebuvimą, tai dar nereiškia, kad ryšio tarp kintamųjų visiškai nėra – tarp jų gali būti netiesioginis bet sudėtingesnės formos ryšys (Blinevičienė ir kt., 2011; Kardelis, 2017).

Pagal sudarytą tyrimo metodologiją bus atliekamas tyrimas, darbo bei kapitalo apmokestinimo įtaka gyventojų užimtumui. Taip pat bus atliekamas tyrimas kokią įtaką turi konkurencingumo indeksas pelno mokesčio surinkimui.

3.2. Darbo užmokesčio bei kapitalo apmokestinimo įtaka gyventojų užimtumui Lietuvoje ir kitose Europos sąjungos šalyse

Norint įvertinti gyventojų užimtumo kitimo tendenciją, buvo renkami 2013 – 2018 m. Europos sąjungos šalių, euro zonos narių statistiniai duomenys. Surinkti statistiniai duomenys buvo, apdoroti ir pateikti 5-oje lentelėje (žr. 5 lentelė).

Šioje lentelėje matome, kaip kito bendras gyventojų užimtumas kiekvienoje Europos sąjungos, euro zonos narėse, šalyse.

5 lentelė. Bendras Europos sąjungos euro zonos narių šalių gyventojų užimtumas.

(sudaryta darbo autorės, remiantis Employment... 2018)

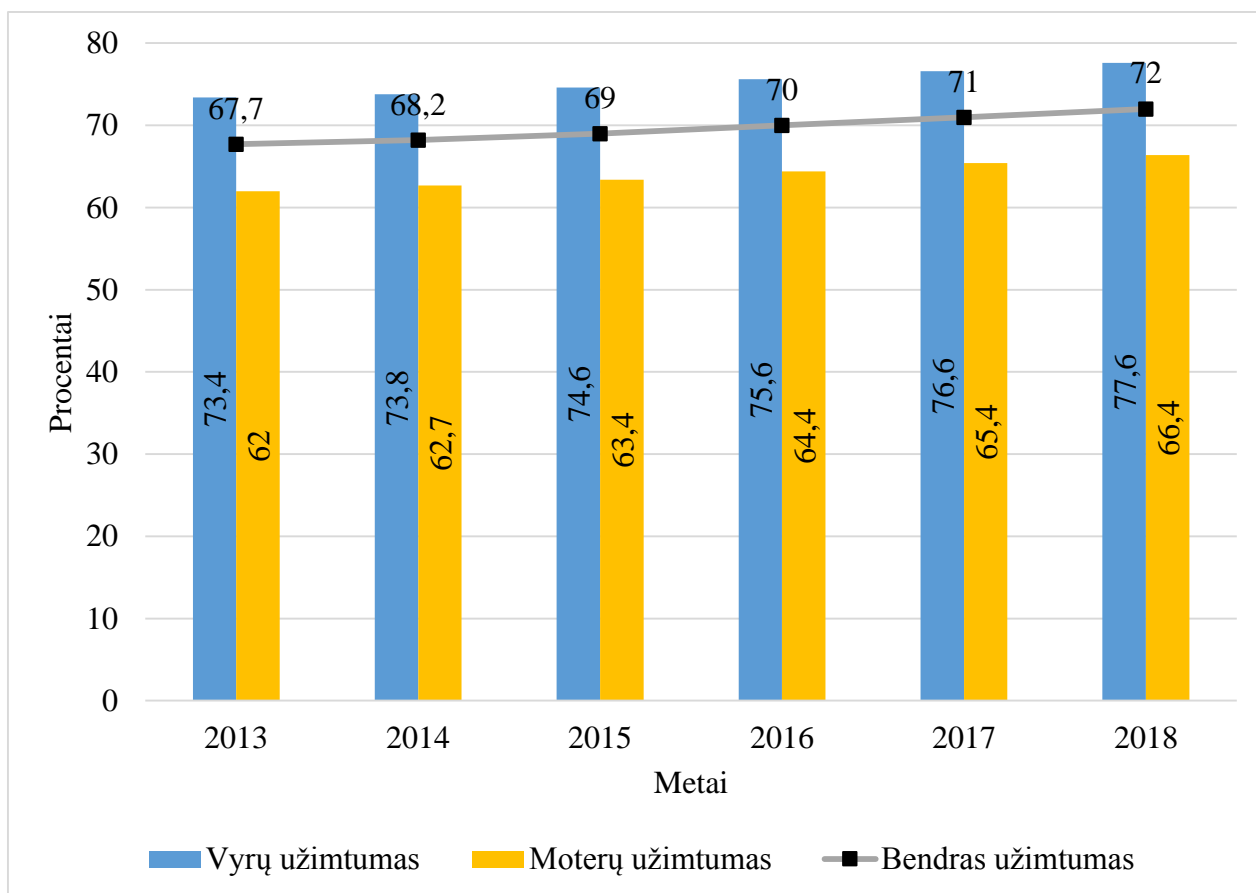
Šalis/Metai	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Airija	66,5	68,1	69,9	71,4	73	74,1
Austrija	74,6	74,2	74,3	74,8	75,4	76,2
Belgija	67,2	67,3	67,2	67,7	68,5	69,7
Estija	73,3	74,3	76,5	76,6	78,7	79,5
Graikija	52,9	53,3	54,9	56,2	57,8	59,5
Ispanija	58,6	59,9	62	63,9	65,5	67
Italija	59,7	59,9	60,5	61,6	62,3	63
Kipras	67,2	67,6	67,9	68,7	70,8	73,9
Latvija	69,7	70,7	72,5	73,2	74,8	76,8
Lietuva	69,9	71,8	73,3	75,2	76	77,8
Liuksemburgas	71,1	72,1	70,9	70,7	71,5	72,1
Malta	66,2	67,9	69	71,1	73	75
Nyderlandai	75,9	75,4	76,4	77,1	78	79,2
Portugalija	65,4	67,6	69,1	70,6	73,4	75,4
Prancūzija	69,5	69,7	70	70,4	71	71,8
Slovakija	65	65,9	67,7	69,8	71,1	72,4
Slovėnija	67,2	67,7	69,1	70,1	73,4	75,4
Suomija	73,3	73,1	72,9	73,4	74,2	76,3
Vokietija	77,3	77,7	78	78,6	79,2	79,9

Pagal pateiktą bendrą gyventojų užimtumo lentelę matome, kad analizuojamu 2013 – 2018 m. laikotarpiu bendras gyventojų užimtumas mažiausias yra Graikijoje, jis 2013 m. siekia beveik 53 proc., o tuo tarpu didžiausias gyventojų užimtumas vyrauja Vokietijoje 2018 m. ir jis yra 80 proc. Lietuvoje analizuojamu laikotarpiu matome, kad mažiausias gyventojų užimtumas buvo 2013 m. kuris siekė beveik 70 proc. tačiau šis rodiklis kiekvienais metais stabiliai auga ir 2018 m. siekė beveik 78 proc.

Remiantis šiais surinktais statistiniais duomenimis, bei atskirai surinktais gyventojų užimtumo pagal lytį duomenimis, buvo atlikta gyventojų užimtumo kitimo analizė (žr. 9 paveikslą).

Gyventojų užimtumas kiekvienais metais tendencingai auga, per analizuojamą šešių metų laikotarpį jis išaugo daugiau nei 4 procentiniais punktais, nuo 67,7 proc. iki 72 proc. o bendras 2013 – 2018 m. vidutinis gyventojų užimtumas siekia 73,42 proc.

9 pav. Gyventojų užimtumas Europos sąjungos, euro zonos narėse, šalyse pagal struktūrą.

(sudaryta autorės, remiantis Employment... 2018.)

Yra matoma tendencija, kad pagal struktūrą, vyrauja didesnis vyrų užimtumas nei moterų. Jis visu analizuojamu laikotarpiu yra didesnis už moterų daugiau kaip 10 procentinių punktų. Tačiau nors ir vyrų užimtumas yra didesnis negu moterų, šis neatsilieka nuo vyrų užimtumo ir kiekvienais metais stabiliai auga.

Taip pat buvo atlikta kiekvienos Europos sąjungos, euro zonos narės, šalies moterų užimtumo rodiklių kitimo analizė 2013 - 2018 m. laikotarpyje (žr. 6 lentelę).

Matome, kad mažiausias moterų užimtumas buvo Graikijoje 2013 m., jis siekė tik tiek tiek daugiau nei 43 proc. Tuo tarpu didžiausias moterų užimtumas per analizuojamą laikotarpį buvo Lietuvoje jis sudarė beveik 77 proc.

Matome, kad Lietuvoje moterų užimtumas analizuojamu laikotarpiu išaugo daugiau nei 8 procentiniais punktais, nuo 68,6 proc. iki 76,7 proc. Europos sąjungos, euro zonos narių, šalių, moterų bendras užimtumas analizuojamame laikotarpyje išaugo nuo 62,5

proc. iki 68,3 proc., o tai yra beveik 6 procentiniai punktai, kas leidžia manyti jos moterų vis labiau įsivertina darbo rinkoje. Matome, kad Lietuvos moterų užimtumas padidėjo labiau nei bendras Europos sąjungos, euro zonos narių, moterų užimtumo rodiklis.

6 lentelė. Moterų užimtumas Europos sąjungos šalyse, euro zonos narėse šalyse 2013-2018 m. laikotarpiu

(sudaryta autorės, remiantis Employment... 2018)

Šalis/Metai	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Airija	61,3	62,3	63,8	65,4	67	68,1
Austrija	70	70,1	70,2	70,9	71,4	71,7
Belgija	62,1	62,9	63	63	63,6	65,5
Estija	70,1	70,6	72,6	72,6	75,1	75,6
Graikija	43,3	44,3	46	46,8	48	49,1
Ispanija	53,8	54,8	56,4	58,1	59,6	61
Italija	49,9	50,3	50,6	51,6	52,5	53,1
Kipras	62,2	63,9	64	64,1	66,2	68,9
Latvija	67,7	68,5	70,5	71,8	72,7	74,8
Lietuva	68,6	70,6	72,2	74,3	75,5	76,7
Liuksemburgas	63,9	65,5	65	65,1	67,5	68
Malta	51,7	54,3	55,3	58	60,6	63,4
Nyderlandai	70,6	69,7	70,8	71,6	72,8	74,2
Portugalija	62,3	64,2	65,9	67,4	69,8	72,1
Prancūzija	65,5	66,1	66,5	66,8	67,2	68,1
Slovakija	57,8	58,6	60,3	62,7	64,7	65,5
Slovėnija	63	63,6	64,7	66,7	69,7	71,7
Suomija	71,9	72,1	71,8	71,7	72,4	74,5
Vokietija	72,5	73,1	73,6	74,5	75,2	75,8

Pagal pateiktus duomenis (žr. 7 lentelę) matome, kad vyrų užimtumas Europos sąjungos euro zonos narių šalių, taip pat kaip ir moterų yra mažiausias Graikijoje 2013 m., kur sudarė daugiau nei 67 proc. tuo tarpu didžiausias vyrų užimtumas, kitaip nei moterų yra Maltoje 2018 m. ir yra daugiau nei 85,7 proc.

Lietuvoje vyrų užimtumas nėra mažiausias, tačiau taip pat nėra ir didžiausias, jis per analizuojamą laikotarpį išaugo beveik 8 procentiniais punktais nuo 71,2 proc. iki 79 proc., panašiu dydžiu kaip ir moterų. Vyrų bendras užimtumas per analizuojamą laikotarpį išaugo vidutiniškai nuo 73,33 proc. iki 78,6 proc., o tai yra šiek tiek daugiau nei 5 proc. punktais, tai yra net 3 procentiniais punktais mažiau negu moterų.

Tuo tarpu Lietuvos vyrų užimtumas, labiau padidėjo negu bendras Europos sąjungos euro zonos narių šalių vyrų užimtumas. Taigi matome, kad moterų užimtumas per analizuojamą laikotarpį padidėjo labiau nei vyrų.

7 lentelė. Vyrų užimtumas Europos sąjungos euro zonos narėse šalyse 2013-2018 m. laikotarpiu

(sudaryta autorės remiantis, Employment... 2018)

Šalis/Metai	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Airija	71,8	74,1	76,1	77,5	79,1	80,3
Austrija	79,1	78,3	78,4	78,7	79,4	80,7
Belgija	72,3	71,6	71,3	72,3	73,4	73,9
Estija	76,7	78,3	80,5	80,8	82,4	83,4
Graikija	62,7	62,6	64	65,8	67,7	70,1
Ispanija	63,4	65	67,6	69,6	71,5	73,1
Italija	69,7	69,7	70,6	71,7	72,3	72,9
Kipras	72,6	71,6	72,3	73,8	75,7	79,3
Latvija	71,9	73,1	74,6	74,7	77	79
Lietuva	71,2	73,1	74,6	76,2	76,5	79
Liuksemburgas	78	78,4	76,7	76,1	75,4	76
Malta	80,3	81,1	82,1	83,5	84,7	85,7
Nyderlandai	81,1	81,1	81,9	82,6	83,3	84,3
Portugalija	68,7	71,3	72,6	74,2	77,3	78,9
Prancūzija	73,6	73,5	73,6	74,2	75	75,7
Slovakija	72,2	73,2	75	76,9	77,5	79,2
Slovėnija	71,2	71,6	73,3	73,3	76,9	79
Suomija	74,7	74	73,9	75	75,9	78,2
Vokietija	82,1	82,2	82,3	82,7	83,1	83,9

Atlikus priklausomybės vertinimą tarp darbo užmokesčio apmokestinimo ir kapitalo apmokestinimo bei gyventojų užimtumo matome, kad tarp šių rodiklių yra tokie koreliacijos koeficientai (žr. 8 lentelę)

Pagal padarytą kiekvienos šalies darbo užmokesčio apmokestinimo ir gyventojų užimtumo koreliacijos rodiklių priklausomybės vertinimą matome, kad labai stiprus koreliacijos ryšys yra Belgijoje, Vokietijoje, Estijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje bei Lietuvoje, tačiau šis ryšys tarp šių šalių yra skirtingas.

Tokiose šalyse kaip Belgija, Estija, Ispanija bei Prancūzija, koreliacijos koeficientas yra neigiamas, o tai reiškia, kad vienam iš rodiklių didėjant, kitas rodiklis mažėja, tai yra didėjant darbo užmokesčio apmokestinimui, mažėja gyventojų užimtumas ir atvirkščiai, mažėjant darbo užmokesčio apmokestinimui, didėja gyventojų užimtumas. Ši

tendencija leidžia manyti, kad darbo užmokesčio apmokestinimas turi įtakos gyventojų užimtumui.

8 lentelė. **Darbo užmokesčio ir kapitalo apmokestinimų ryšys su gyventojų užimtumu kiekvienoje Europos sąjungos, euro zonos narėse šalyse**
(sudaryta darbo autorės)

Šalis	Darbo užmokesčio apmokestinimo ir gyventojų užimtumo ryšys	Kapitalo apmokestinimo ir gyventojų užimtumo ryšys
Airija	0,00	0,00
Austrija	0,79	0,00
Belgija	-0,91	0,00
Estija	-0,87	-0,86
Graikija	-0,09	0,80
Ispanija	-0,89	-0,94
Italija	-0,67	-0,85
Kipras	-0,76	0,00
Latvija	0,53	0,64
Lietuva	0,94	0,00
Liuksemburgas	0,41	-0,51
Malta	0,00	0,00
Nyderlandai	-0,75	0,00
Portugalija	0,00	-0,80
Prancūzija	-0,90	0,00
Slovakija	0,00	-0,89
Slovėnija	0,00	0,93
Suomija	0,28	-0,22
Vokietija	0,96	0,96

Tačiau yra dvi šalys, tai Vokietija ir Lietuva, kuriose koreliacijos ryšys yra teigiamas, o tai reiškia, kad didėjant darbo užmokesčio apmokestinimui didėja ir gyventojų užimtumas. Italijoje, Kipre, Latvijoje, Nyderlanduose ir Austrijoje koreliacijos ryšys yra stiprus arba vidutinio stiprumo, o tai reiškia kad darbo užmokesčio apmokestinimas turi įtakos gyventojų užimtumui. Bet yra šalių tokių kaip, Airija, Graikija, Malta, Portugalija, Slovėnija, Slovakija, Suomija, kur tarp priklausomo kintamojo gyventojų užimtumo ir nepriklausomo kintamojo darbo užmokesčio rodiklių kitimo ryšio nėra, o tai reiškia, kad gyventojų užimtumui darbo užmokesčio apmokestinimas neturi įtakos, nepriklausomai nuo to gyventojų užimtumas pagal atliktą analizę matome, kad vis tiek didėja.

Kapitalo apmokestinimo ir gyventojų užimtumo koreliacijos ryšys yra šiek tiek kitoks nei darbo užmokesčio apmokestinimo ir gyventojų užimtumo. Tai yra pusėje iš

analizuojamų šalių, tai yra Belgijoje, Airijoje, Prancūzijoje, Kipre, Lietuvoje, Maltoje, Nyderlanduose, Austrijoje ir Suomijoje nėra koreliacijos arba ji yra labai nereikšminga tarp kapitalo apmokestinimo ir gyventojų užimtumo, o tai reiškia, kad nekintant kapitalo apmokestinimo tarifui, vis tiek kinta gyventojų užimtumas.

Tačiau šešiose iš analizuojamų šalių koreliacija yra labai stipri. Iš jų Vokietijoje ir Slovėnijoje matome, kad koreliacija yra teigiama, o tai reiškia, kad didėjant kapitalo apmokestinimui didėja ir gyventojų užimtumas, o kitose šalyse tokiose kaip Estija, Ispanija, Italija ir Slovakija, koreliacijos ryšys yra neigiamas, tačiau taip pat stiprus, o tai reiškia, kad didėjant kapitalo apmokestinimui, mažėja gyventojų užimtumas arba priešingai, mažėjant kapitalo apmokestinimui didėja gyventojų užimtumas.

Paskaičiavus bendrą šalių gyventojų užimtumo koreliacijos ryšį su darbo užmokesčio apmokestinimu bei kapitalo apmokestinimu, matome, kad yra tokie duomenys, (žr. 9 lentelę.)

9 lentelė. **Darbo užmokesčio, kapitalo apmokestinimų ir gyventojų užimtumo koreliacijos ryšys.**

(sudaryta darbo autorės)

	Gyventojų Užimtumas	Darbo apmokestinimas	Kapitalo apmokestinimas
Gyventojų užimtumas	1,000	-0,335	-0,224
Darbo apmokestinimas	-0,335	1,000	-0,013
Kapitalo apmokestinimas	-0,224	-0,013	1,000

Vertinant gautus duomenis matome, kad tarp gyventojų užimtumo, bei darbo apmokestinimo yra silpnas koreliacijos ryšys, kas reiškia, kad gyventojų užimtumui darbo apmokestinimas neturi arba turi labai mažai įtakos, pagal gautus duomenis matome, kad mažėjant darbo užmokesčio apmokestinimui, didėja gyventojų užimtumas arba atvirkščiai, didėjant darbo užmokesčio apmokestinimui mažėja gyventojų užimtumas. Dar silpnesnį, (nereikšmingą) ryšį turi gyventojų užimtumas bei kapitalo apmokestinimas, jis siekia tik 0,224, o tai reiškia, kad gyventojų užimtumui neturi įtakos kapitalo apmokestinimas.

Atlikus gyventojų užimtumo analizę matome, kad gyventojų užimtumas kiekvienais metais stabiliai auga. Tačiau ne vien dėl pasikeitusio darbo užmokesčio ar kapitalo apmokestinimo gyventojų užimtumas auga. Silpnas koreliacijos ryšys yra tarp darbo užmokesčio apmokestinimo ir gyventojų užimtumo, tai galime teigti jog mažai, bet turi įtakos gyventojų užimtumui, darbo užmokesčio apmokestinimas. Kapitalo apmokestinimas

gyventojų užimtumui neturi įtakos, kadangi nesikeičiant kapitalo apmokestinimui, gyventojų užimtumas vis vien auga, todėl negalime teigti, kad tai yra viena iš galimų priežasčių gyventojų nedarbo didėjimui.

3.3. Kapitalo apmokestinimo įtaka šalies konkurencingumui

Šalių konkurencingumas buvo vertinamas skalėje nuo 0 iki 7, tai reiškia, kad kuo didesnis šalies konkurencingumo rodiklis, tuo šalis yra stipresnė ir turi didesnes galimybes konkuruoti taip kitų pasaulio šalių .

Atlikus konkurencingumo rodiklio analizę (žr.10 lentelę) matome, kad šis rodiklis kiekvienais metais kinta, gali didėti arba mažėti, tačiau matome, kad vidutinis šalies konkurencingumo rodiklis auga. Jis per analizuojamą laikotarpį padidėjo 0,18, tai yra nuo 4,72 2013 m iki 4,9 2018 m.

10 lentelė. Europos sąjungos euro zonos narių šalių konkurencingumo rodiklis 2013 – 2018 m.

(sudaryta darbo autorės remiantis The Global.. 2013; The Global.. 2014; The Global.. 2015; The Global.. 2016; The Global.. 2017; The Global.. 2018)

Šalis/Metai	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Airija	4,92	4,98	5,11	5,18	5,16	5,13
Austrija	5,15	5,16	5,12	5,22	5,25	5,27
Belgija	5,13	5,18	5,2	5,25	5,23	5,27
Estija	4,65	4,71	4,74	4,78	4,85	4,8
Graikija	3,93	4,04	4,02	4	4,02	4,05
Ispanija	4,57	4,55	4,59	4,68	4,7	4,74
Italija	4,41	4,42	4,46	4,5	4,54	4,57
Kipras	4,3	4,31	4,23	4,04	4,3	4,39
Latvija	4,4	4,5	4,45	4,45	4,4	4,54
Lietuva	4,41	4,51	4,55	4,6	4,58	4,65
Liuksemburgas	5,09	5,17	5,2	5,2	5,23	5,29
Malta	4,5	4,45	4,39	4,52	4,65	4,67
Nyderlandai	5,42	5,45	5,5	5,57	5,66	5,68
Portugalija	4,4	4,54	4,52	4,48	4,57	4,62
Prancūzija	5,05	5,08	5,13	5,2	5,18	5,24
Slovakija	4,1	4,15	4,22	4,28	4,33	4,39
Slovenija	4,25	4,22	4,28	4,39	4,48	4,59
Suomija	5,54	5,5	5,45	5,44	5,49	5,54
Vokietija	5,51	5,49	5,53	5,57	5,65	5,67
Bendras šalių vidurkis	4,72	4,75	4,77	4,80	4,85	4,90

Pagal pateiktus duomenis matome, kad 2013 m. Graikijoje konkurencingumo rodiklis yra mažiausias analizuojamu laikotarpiu, ir siekia beveik 4, tuo tarpu didžiausias iš visų rodiklių yra 2018 m. Nyderlanduose ir jis siekia daugiau nei 5,5. Kipro konkurencingumo rodiklis iš analizuojamų šalių labiausiai sumažėjo nuo 4,31 2014 m. iki 4,04 2016 m. tačiau nepaisant šio nuosmukio šalies konkurencingumo rodiklis greitai išaugo ir 2018 m. tapo net didesnis nei buvo prieš nuosmukį ir yra 4,39. Lietuvoje šis rodiklis nuo 2013 m. iki 2016 m. auga, ir pasiekė 4,6. 2017 m. šis rodiklis 0,02 nukrito ir buvo 4,58, o 2018 m. jau siekė net 4,65 ir tai yra didžiausias Lietuvos rodiklis per analizuojamą 2013 – 2018 m. laikotarpį.

Konkurencingumo indeksas susideda iš keleto subindeksų. Subindeksai vertinami, bus analizuojant kiekvieno rodiklio kitimo tendencija bei bus atliktas tarpusavio priklausomybės vertinimas. Subindeksai tai: bendrasis vidaus produktas, tiesioginės užsienio investicijos, eksportas, importas bei pelno mokesčio surinkimas.

Konkurencingumo rodiklio subindeksas bendrasis vidaus produktas per analizuojamą 2013 - 2018 m. laikotarpį kito. Šio rodiklio kitimo tendencija yra pateikta 11-oje lentelėje, (žr. 11 lentelę).

Mažiausias bendrasis vidaus produktas analizuojamu laikotarpiu buvo Maltoje 2013 m. ir siekė tik 7600 mln. Eur.

Tuo tarpu didžiausias bendrasis vidaus produktas per visą analizuojamą 2013 – 2018 m. laikotarpį buvo Vokietijoje, kur 2018 m siekė daugiau nei 3386000 mln. Eur. Lietuvoje šis rodiklis kiekvienais metais stabiliai auga, jis per šešis metus padidėjo daugiau nei 10000 mln. Eur. ir 2018 m. yra daugiau nei 45000 mln. Eur.

Analizuojant bendrą visų šalių bendrojo vidaus produkto kitimą, matome, kad šis rodiklis kiekvienais metais tendencingai auga, ir per nagrinėjamą laikotarpį padidėjo net 86000 mln. Eur.

Kitas rodiklis, kuris yra susijęs su konkurencingumu yra tiesioginės užsienio investicijos. Tiesioginių užsienio investicijų pinigų srautai yra pateikti 12 lentelėje (žr. 12 lentelę).

Pagal pateiktus duomenis matome, kad mažiausios užsienio investicijos buvo 2018 m. Airijoje, kur šalis pati daugiau investavo į kitas šalis, nei buvo investuota į ją kitų šalių, ko pasekoje buvo daugiau nei 56000 mln. Eur sumažėjusios tiesioginės kitų šalių investicijos į Airiją.

11 lentelė. **Bendrojo vidaus produkto kitimas ES šalyse, euro zonos narėse,
2013 - 2018 m. laikotarpiu mln. Eur**
(sudaryta darbo autorės remiantis: Gross... 2019)

Šalis/Metai	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Airija	179922	195293	262466	273238	294110	318460
Austrija	323910	333146	344259	356238	369899	386094
Belgija	392340	400087	411103	424605	439175	450506
Estija	18932	20061	20652	21683	23615	25657
Graikija	180654	178657	177258	176488	180218	184714
Ispanija	1025693	1037820	1081165	1118743	1166319	1208248
Italija	1604599	1621827	1652085	1689824	1727382	1756982
Kipras	18141	17610	17746	18490	19649	20731
Latvija	22829	23618	24320	25038	27033	29524
Lietuva	34960	36568	37434	38849	42191	45114
Liuksemburgas	46500	49825	51579	53303	55299	58869
Malta	7646	8503	9650	10344	11313	12320
Nyderlandai	660463	671560	690008	708337	737048	773373
Portugalija	170269	173079	179809	186481	194614	201606
Prancūzija	2117189	2149765	2198432	2228568	2291697	2348991
Slovakija	74170	76088	79138	81226	84851	90202
Slovėnija	36239	37603	38863	40357	43000	45948
Suomija	203338	205474	209952	216073	223892	233555
Vokietija	2826240	2938590	3048860	3159750	3277340	3386000
Bendras šalių vidurkis	523370	535535	554462	569875	589929	609310

Tačiau matome, kad per analizuojamą laikotarpį Airija taip pat turėjo ir didžiausius užsienio investicijų pinigų srautus, jie 2015 m. siekė beveik 200000 mln. Eur. Tuo tarpu, Lietuvoje tiesioginių užsienio investicijų pinigų srautai svyruoja ženkliai, nuo minus 18 mln. 2014 m. iki beveik 800 mln. 2018 m. Lietuvoje 2014 m. buvo sumažėjusios tiesioginės užsienio investicijos, o Lietuvos investicijos į kitas šalis išliko panašios, ar ne ženkliai išaugusios, ko pasekoje šis rodiklis tapo minusinis. Tiesioginės užsienio investicijos Italijoje yra stabiliausias, jos kiekvienais metais neženkliai svyruoja, palyginus su kitomis Europos sąjungos šalimis.

Bendras tiesioginių užsienio investicijų vidurkis matome, kad nėra stabilus, jis vienais metais gali žymiai išaugti, kitais metais ženkliai sumažėti. Mažiausio vidutinės tiesioginės užsienio investicijos buvo 2014 m. kurios sudarė mažiau nei 7400 mln. Eur, tuo tarpu po metų šios investicijos beveik 4 kartus išaugo nuo prieš tai buvusių tiesioginių užsienio investicijų.

12 lentelė. Tiesioginių užsienio investicijų pinigų srautai ES šalyse, euro zonos narėse 2013 – 2018 m. mln. Eur

(sudaryta darbo autorės remiantis FDI... 2019; Direct... 2019; Direct... 2018; Cyprus... 2019)

Šalis/Metai	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Airija	35116	28201	194570	35609	-1108	-56208
Austrija	4379	3618	1167	-7296	9667	6558
Belgija	18974	-9340	21218	46093	-5114	4129
Estija	579	516	32	991	1519	1109
Graikija	2122	2022	1143	2498	3204	3606
Ispanija	39293	25121	22743	35504	6682	37552
Italija	18280	17504	17697	25719	19495	20566
Kipras	-5403	-676	7270	7381	98815	106720
Latvija	681	587	638	158	650	743
Lietuva	353	-18	785	239	579	767
Liuksemburgas	12053	14221	11266	28819	-6033	-4757
Malta	904	8549	4186	3434	2806	3708
Nyderlandai	38490	33930	161204	58136	51577	58996
Portugalija	1840	2336	8168	6188	5983	4005
Prancūzija	25811	2012	40887	31791	44188	47697
Slovakija	-455	-386	96	728	2020	403
Slovėnija	-114	791	1510	1126	694	1202
Suomija	-127	13770	1338	8362	1284	556
Vokietija	9639	-2265	27552	11407	29443	10097
Bendras šalių vidurkis	10693	7394	27551	15626	14019	13024

Dar viena konkurencingumo indekso sudedamoji dalis yra eksportas. Eksporto rodiklių kitimas yra pateiktas 13 lentelėje (žr. 13 lentelę).

Pagal analizuojamus 2013 – 2018 m. duomenis matome, kad mažiausias eksporto rodiklis buvo Kipre 2013 m. Jis siekia šiek tiek daugiau nei 1600 mln. Eur. Tuo tarpu didžiausias ir stabiliausiai augantis eksporto rodiklis yra Vokietijoje, jis per analizuojamą laikotarpį išaugo daugiau nei 226000 mln. Eur nuo 2013 m. 1092 mlrd. Eur iki 1319 mlrd. eur.

Lietuvoje eksporto rodiklis yra nepastovus, nuo 2013 m. iki 2016 m. šis rodiklis tendencingai mažėjo, o nuo 2016 m. iki 2018 jis augo. Eksporto rodiklis Lietuvoje analizuojamu laikotarpiu mažiausias buvo 2016 m. ir siekia tik 22610 mln. Eur. tuo tarpu didžiausias per nagrinėjamą laikotarpį yra 2018 m. kuris yra 28300 mln. Eur. Matome, kad eksporto rodiklis nuo mažiausios vertės 2016 m. iki didžiausios vertės išaugo šiek tiek daugiau nei 5600 mln. Eur.

13 lentelė. Europos sąjungos euro zonos narių, šalių eksporto kitimas 2013-2018 m. mln. Eur

(sudaryta darbo autorės remiantis List... 2019)

Šalis/Metai	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Airija	89175	92587	112370	119279	122220	141424
Austrija	125180	134132	137711	137394	148702	156419
Belgija	385095	355179	357653	359791	381250	395200
Estija	13766	13139	12529	12620	13617	15098
Graikija	27300	26899	25486	25129	28463	33405
Ispanija	234114	244213	254514	262009	282991	292190
Italija	390057	398749	412154	417219	448965	463100
Kipras	1607	2373	2960	2680	2903	4189
Latvija	10032	10233	10354	10364	11534	12389
Lietuva	24543	24370	22893	22610	25980	28286
Liuksemburgas	10409	14402	15460	14275	13955	13717
Malta	3920	2205	2354	2843	2218	2553
Nyderlandai	430073	506185	514138	515873	576877	612499
Portugalija	47276	48023	49783	50032	55032	58131
Prancūzija	427619	426299	444994	441739	463296	481338
Slovakija	64132	65061	67823	70061	74699	79844
Slovėnija	21554	27067	28783	29739	33995	37447
Suomija	56048	55926	53768	51798	59556	63725
Vokietija	1092374	1127072	1196897	1211454	1280556	1318550
Bendras šalių vidurkis	181804	188111	195928	197732	211937	221553

Atlikus bendrą vidutinio šalių eksporto rodiklio kitimo tendencijos vertinimą matome, kad eksporto rodiklis kitaip nei tiesioginių užsienio investicijų yra stabiliai augantis. Šis rodiklis per analizuojamą laikotarpį išaugo beveik 40000 mln. Eur. nuo 2013 m. 182000 mln. Eur iki 2018 m. 222000 mln. Eur.

Įvertinus importo rodiklių kaita (žr. 14 lentelę) matome, kad analizuojamu laikotarpiu mažiausias importo rodiklis, kaip ir eksporto buvo Kipre 2013 m., kuris sudarė šiek tiek daugiau nei 4800 mln. Eur. ir yra 35 kartais mažesnis, nei bendras šalių importo vidurkis.

Analogiškai kaip ir eksporto, Vokietijos importo rodiklis taip pat yra didžiausias, jis per analizuojamą laikotarpį padidėjo daugiau nei 19600 mln. Eur. tuo tarpu Vokietijos 2018 m. importo rodiklis yra 5 kartus didesnis už bendrą visų analizuojamų šalių vidurkį ir sudaro 1089 mlrd. Eur.

14 lentelė **Europos sąjungos euro zonos narių šalių importo rodiklių kitimas**
2013 – 2018 m. mln. Eur.

(sudaryta darbo autorės remiantis List... 2019)

Šalis/Metai	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Airija	55779	62137	70086	74118	78630	90545
Austrija	130515	136960	140652	142495	155520	163732
Belgija	367796	341323	338457	342762	362194	381233
Estija	15198	15185	14173	14170	15365	16788
Graikija	46036	46779	42580	43005	48952	55116
Ispanija	250153	270090	281129	281023	311538	328605
Italija	360877	356830	370361	367582	401341	424183
Kipras	4832	6013	6336	7076	8146	9074
Latvija	12632	12637	12481	12282	14072	15504
Lietuva	26210	26494	25384	24712	27422	30918
Liuksemburgas	18019	20095	21009	19670	20242	20256
Malta	5666	5131	5441	5783	5146	5360
Nyderlandai	381073	443554	461643	452710	508187	547505
Portugalija	57003	58978	60244	61400	68898	75326
Prancūzija	505365	496425	507568	506497	542740	557971
Slovakija	61204	61670	66145	68208	73658	79722
Slovėnija	22116	25543	26878	27594	31906	35789
Vokietija	893891	914018	952812	958384	1033686	1089945
Bendras šalių vidurkis	172251	176717	181979	182323	198405	210206

Lietuvoje importo rodiklis mažai skiriasi nuo eksporto, mažiausias rodiklis taip pat yra 2016 m. ir kuris yra šiek tiek mažesnis nei 25000 mln. Eur. O didžiausias importo rodiklis yra 2018 m. kuris siekia daugiau nei 30000 mln. Eur, matome, kad importo rodiklis nuo 2016 m. iki 2018 m. padidėjo beveik 5000 mln, eur.

Išanalizavus visų šalių vidutinį importo rodiklį matome, kad jis nagrinėjamu 2013 – 2018 m. laikotarpiu stabiliai auga. Jis vidutiniškai padidėjo 38000 mln. Eur.

Pelno mokesčio surinkimas kiekvienoje šalyje yra skirtingas, (žr. 15 lentelę), tam įtakos turi ne tik tai, kad kiekvienoje šalyje yra skirtingi pelno mokesčio tarifai, bet ir skiriasi šalių ekonomikos išsivystymo lygiai bei konkurencingumo rodikliai.

Pagal pateiktus pelno mokesčio surinkimo duomenis matome, kad Maltoje per visą analizuojamą laikotarpį buvo surinkta mažiausiai pelno mokesčio, tai buvo 2013 m. ir jis siekė tik 2050 mln. Eur. Tuo tarpu bendrasis šalių pelno mokesčio surinkimo vidurkis 2013 m. yra didesnis 30 kartų nei buvo surinkta pelno mokesčio Maltoje.

15 lentelė. **Pelno mokesčio surinkimas Europos sąjungos, euro zonos narėse šalyse 2013 – 2017 m. mln. Eur.**

(Sudaryta darbo autorės remiantis World... 2018; Countries... 2019)

Šalis/Metai	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Airija	41111	45057	49456	51743	54629	64900
Austrija	85561	88010	92354	90900	93881	113164
Belgija	102755	105017	101243	97956	103921	150189
Estija	3814	4159	4470	4732	4988	5896
Graikija	43394	44020	44405	47037	47329	53507
Ispanija	265412	275281	24165	246371	263800	293388
Italija	380740	380778	385963	397380	400364	539059
Kipras	4247	4326	4282	4437	4819	5626
Latvija	4948	5208	5497	5959	6333	6770
Lietuva	5467	5793	6234	6584	7031	8337
Liuksemburgas	12041	12809	13064	13665	14367	18119
Malta	2045	2275	2433	2659	2991	3448
Nyderlandai	130059	138586	146010	155162	170514	202613
Portugalija	38737	39329	41106	41776	44011	55337
Prancūzija	494759	501280	513564	518426	546365	422180
Slovakija	11810	12706	13884	14154	15057	12804
Slovėnija	6525	6838	7184	7519	7928	10368
Suomija	76222	77736	65828	67852	71609	76768
Vokietija	779584	804663	702887	734720	786134	858869
Bendras šalių vidurkis	131012	134414	117054	132054	139267	152702

Tuo tarpu daugiausiai pelno mokesčio yra surinkta Vokietijoje, joje buvo gauta daugiau nei 850000 mln. Eur per 2018 m., o tai yra beveik 6 kartus daugiau nei bendras Europos sąjungos euro zonos šalių pelno mokesčio surinkimo vidurkis.

Lietuvoje pelno mokesčio yra surenkama daugiau nei Maltoje. Šalyje per analizuojamą laikotarpį pelno mokesčio surinkimas padidėjo beveik 1,5 karto ir 2018 m. siekė daugiau nei 8300 mln. Eur.

Pagal atliktą pelno mokesčio surinkimo analizę matome, kad bendras visų analizuojamų šalių pelno mokesčio surinkimo kiekis auga. Šis rodiklis per šešis metus išaugo daugiau nei 21000 mln. Eur.

Buvo atlikta priklausomo kintamojo pelno mokesčio surinkimo bei nepriklausomų kintamųjų (bendrojo vidaus produkto, tiesioginių užsienio investicijų, eksporto bei importo) koreliacinė analizė (žr. 16 lentelę).

**16 lentelė. Priklausomo kintamojo pelno mokesčio surinkimo bei
nepriklausomų kintamųjų koreliacijos ryšys.**

(sudaryta darbo autorės)

	Pelno mokesčio surinkimo ir BVP ryšys	Pelno mokesčio surinkimo ir tiesioginių užsienio investicijų ryšys	Pelno mokesčio surinkimo ir importo ryšys	Pelno mokesčio surinkimo ir eksporto ryšys	Pelno mokesčio surinkimo ir konkurencingumo ryšys
Airija	0,979	-0,019	1,000	0,972	0,962
Austrija	0,907	0,065	0,901	0,935	0,474
Belgija	-0,243	-0,969	0,326	0,262	-0,501
Estija	0,968	0,621	-0,227	-0,289	0,986
Graikija	0,950	0,711	0,135	0,053	0,341
Ispanija	0,941	-0,756	0,957	0,954	0,803
Italija	0,975	0,659	0,794	0,898	0,980
Kipras	0,934	0,968	0,890	0,518	0,047
Latvija	0,976	-0,363	0,596	0,856	-0,258
Lietuva	0,973	0,398	0,119	0,152	0,886
Liuksemburgas	0,989	-0,322	0,574	0,571	0,918
Malta	0,987	-0,075	-0,286	-0,602	0,680
Nyderlandai	0,998	0,068	0,915	0,924	0,995
Portugalija	0,992	0,695	0,956	0,969	0,647
Prancūzija	0,981	0,677	0,909	0,971	0,807
Slovakija	0,983	0,901	0,955	0,950	0,986
Slovėnija	0,993	0,477	0,970	0,961	0,932
Suomija	0,994	-0,127	0,397	0,294	-0,431
Vokietija	0,987	0,676	0,989	0,988	0,938

Pagal pateiktus duomenis matome, kad visose analizuojamose šalyse tarp pelno mokesčio surinkimo ir bendrojo vidaus produkto yra labai stiprus ryšys, kas reiškia, kad didėjant bendrajam vidaus produktui didėja ir pelno mokesčio surinkimas. Išskyrus Belgijoje, kur šis ryšys yra nereikšmingas bei priešingas visų kitų šalių ryšiui, kas reiškia jog vienam rodikliui didėjant kitas mažėja tai yra didėjant pelno mokesčio surinkimui, mažėja bendrasis vidaus produktas arba atvirkščiai. Lietuvoje pelno mokesčio surinkimo ir bendrojo vidaus produkto ryšys yra labai stiprus.

Pelno mokesčio surinkimo ir tiesioginių užsienio investicijų koreliacijos ryšys yra nebe toks stiprus, kaip pelno mokesčio surinkimo ir bendrojo vidaus produkto. Tik keliose šalyse šis ryšys išryškėja ir yra labai stiprus: Belgijoje, Kipre bei Slovakijoje. Tačiau Belgijoje koreliacijos ryšys taip pat yra neigiamas. Trečdalyje šalių koreliacijos ryšys yra

stiprus, kas reiškia jog pelno mokesčio surinkimui turi įtakos tiesioginės užsienio investicijos. Tik mažiau nei pusėje analizuojamų šalių šis koreliacijos ryšys yra nereikšmingas arba silpnas. Lietuva yra prie nedaugelio iš analizuojamų šalių, kur koreliacijos ryšys tarp pelno mokesčio surinkimo ir tiesioginių užsienio investicijų yra silpnas, ko pasekoje galime daryti išvadas, kad nesvarbu kokios bus užsienio investicijos, jos ženkliai nepadidins šalyje surenkamo pelno mokesčio.

Kitas analizuojamas koreliacijos ryšys yra tarp pelno mokesčio surinkimo ir importo. Kaip matome iš pateiktų duomenų, šis ryšys daugiau nei pusėje analizuojamų šalių yra teigiamas ir labai stiprus. Tik šešiose šalyse šis ryšys yra nereikšmingas. Viena iš šių šalių yra ir Lietuva, kurios koreliacijos ryšio vertė yra labai maža, o ją vertinant yra nereikšminga.

Atlikus dar dviejų kintamųjų, pelno mokesčio surinkimo ir eksporto priklausomybės analizę matome, kad vienuolikoje iš devyniolikos analizuojamų šalių priklausomybės ryšys yra teigiamas ir labai stiprus, kas reiškia jog didėjant eksportui, didėja ir pelno mokesčio surinkimas. Tačiau yra penkios šalys kuriose priklausomybės ryšys yra nereikšmingas, tai yra neturi įtakos pelno mokesčio surinkimui dėl eksporto pasikeitimo. Vertinant Lietuvos pelno mokesčio surinkimo priklausomybę su eksportu, matome, jog šis ryšys yra nereikšmingas.

Atlikus bendro konkurencingumo rodiklio (be jo subindeksų) ir pelno mokesčio surinkimo priklausomybės vertinimą matome, jog pusėje analizuojamų šalių šis ryšys yra labai stiprus. Dar dalyje šalių koreliacija yra stipri, dėl šių priežasčių galime teigti, jog priklausomam kintamajam, pelno mokesčio surinkimui, įtakos turi bendras šalies konkurencingumo rodiklis.

Išanalizavus konkurencingumo rodiklį matome, kad jis daugumoje šalių stabiliai didėja. Konkurencingumo indekso augimui įtakos turėjo subindeksių tokių kaip bendrasis vidaus produktas, tiesioginių užsienio investicijų eksporto bei importo didėjimas. Atlikus koreliacine analizę matome, jog yra stiprus ryšys tarp konkurencingumo rodiklio subindeksų ir pelno mokesčio surinkimo, kas reiškia, jog didėjant vienam iš subindeksų didėja ir šalies surenkamo pelno mokesčio kiekis. Taip pat yra matoma tendencija, jog pats konkurencingumo rodiklis turi poveikį pelno mokesčio surinkimui, nes šių rodiklių tarpusavio koreliacijos ryšys yra stiprus.

Pagal pateiktą gyventojų užimtumo analizę matome, kad kiekvienais metais gyventojų užimtumas auga, nepaisant to ar didėja darbo užmokesčio apmokestinimas ar ne. Pagal atliktą koreliacijos analizę matome, kad darbo užmokesčio apmokestinimo ir gyventojų užimtumo ryšys yra silpnas, kas reiškia, jog darbo užmokesčio apmokestinimas turi mažai įtakos gyventojų užimtumui. Kapitalo apmokestinimas taip pat neturi įtakos gyventojų

užimtumui. Kapitalo apmokestinimui nekintant, gyventojų užimtumas vis vien keičiasi, didėja.

Atlikus konkurencingumo rodiklio analizę matome, kad šis rodiklis yra linkęs didėti. Jo augimui turi įtakos didėjantys subindeksų rodikliai. Išanalizavus pelno mokesčio surinkimą ir konkurencingumo rodiklį bei jo subindeksus matome, kad didėjant vienam iš konkurencingumo rodiklių didėja ir pelno mokesčio surinkimas, tai reiškia, kad pelno mokesčio surinkimas yra priklausomas ir nuo konkurencingumo rodiklio kaitos.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

- Konkurencingumas, tai šalies gebėjimas konkuruoti tarp kitų valstybių savo makroekonominėje aplinkoje, ekonomika, šalies infrastruktūra, sveikatos priežiūra, švietimu, darbo rinka, technologinė pažanga. Konkurencingumo indeksas susideda iš subindeksų tokių kaip eksportas, importas, tiesioginių užsienio investicijų, bendrojo vidaus produkto.
- Gyventojų užimtumas, tai žmonių gebėjimas įsidarbinti šalyje. Visi norintys ir galintys dirbti žmonės yra įdarbinami, tokie šalies gyventojai yra laikomi užimti. Šalyje kurioje yra žemas gyventojų užimtumo indeksas, yra daug žmonių galinčių dirbti, bet nerandančių darbo.
- Lietuvoje ir kitose Europos sąjungos šalyse darbas yra apmokestinamas mokesčiais, tokiais kaip gyventojų pajamų, socialinio draudimo darbuotojo bei socialinio draudimo darbdavio mokesčiais.
- Kapitalas tai ištekliai, kuriuo gali būti įmonės turima įranga, pastatai ir kiti materialiniai daiktai. Apskaitoje kapitalas yra įmonės turimas turtas atėmus įmonės įsipareigojimus. Viena iš kapitalo sudedamųjų dalių yra įmonės uždirbtas pelnas. Kiekvienoje šalyje įmonių pelnas yra apmokestinamas skirtingais mokesčio tarifais, jis kiekvienoje šalyje gali svyruoti nuo 15 proc. iki 33 proc.
- Atlikus gyventojų užimtumo, kitimo tendencijos analizę matome, kad užimtumas kiekvienais metais vis didėja. Tačiau ne vien darbo ar kapitalo apmokestinimas turi tam įtakos. Silpnas koreliacijos ryšys yra tarp darbo užmokesčio apmokestinimo ir gyventojų užimtumo tai galime teigti jog mažai, bet turi įtakos gyventojų užimtumui. Kapitalo apmokestinimas gyventojų užimtumui įtakos neturi, kadangi kapitalo apmokestinimui nesikeičiant, gyventojų užimtumas vis vien kinta, pagal atliktos analizės duomenis matome, kad auga, todėl negalime teigti, kad tai yra viena iš esminių priežasčių gyventojų nedarbo didėjimui.
- Atlikus bendro konkurencingumo rodiklio (be jo subindeksų) ir pelno mokesčio surinkimo priklausomybės vertinimą matome, jog pusėje analizuojamų šalių, šis ryšys yra labai stiprus. Dar dalyje šalių koreliacija yra stipri, dėl šių priežasčių galime teigti jog priklausomam kintamajam pelno mokesčio surinkimui, įtakos turi bendras šalies konkurencingumo rodiklis.
- Išanalizavus konkurencingumo rodiklį matome, kad jis daugumoje šalių stabiliai didėja. Konkurencingumo indekso augimui įtakos turėjo jo subindeksų, tokių kaip bendrasis vidaus produktas, tiesioginių užsienio investicijų eksporto bei importo didėjimas. Atlikus koreliacinę analizę matome jog yra stiprus ryšys tarp konkurencingumo

rodiklio subindeksų ir pelno mokesčio surinkimo, kas reiškia, jog didėjant vienam iš subindeksų didėja ir šalies surenkamo pelno mokesčio kiekis.

- Atlikus šį darbą galima siūlyti valstybei mažinti darbo užmokesčio mokesčius, tokius kaip gyventojų pajamų mokestis, socialinio draudimo mokesčius. Sumažinus šiuos mokesčius gyventojai galėtų gauti daugiau pinigų už atliktą darbą, jie būtų suinteresuoti būti įdarbintais, taip šalyje mažėtų šešėlinė ekonomika, nes darbdaviams nebūtų naudinga rizikuoti ir slėpti darbuotojų įdarbinimą, kai būtų maži mokesčiai. Nes dideli mokesčiai įmonėms yra finansiškai sunkūs, o juos sumažinus, taip sumažėtų šešėlinė ekonomika bei gyventojų nedarbas. Sumažinus mokesčius valstybės pajamos iš darbo užmokesčio apmokestinimo ne tik, kad nesumažėtų dėl sumažintų mokesčių, bet kaip tik išaugtų, nes būtų sumažinama šešėlinė ekonomika, nelegaliai dirbantys darbuotojai būtų įdarbinami ir nuo jų būtų mokami mokesčiai.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Accace (2018). 2019 Tax Guideline for Slovakia. Prieiga per internetą: <https://accace.com/tax-guideline-for-slovakia/> (žiūrėta 2019 m. gegužės 9 d.)
2. Accountancy in Europe (2019) Capital Gains Tax Europe. Prieiga per internetą: https://www.accountancyineurope.com/articles/capital-gains-tax-europe/?fbclid=IwAR31xTeCDqmENfPZjJFYq_G5HJFb_gcNahzZTz1v5c3qgMYRAGg6aEBmyzA (žiūrėta 2019 m. gegužės 12 d.)
3. Al-Hawari, M., Hartley, N., Ward T. (2005). Measuring Banks. Automated Service Quality: A Confirmatory Factor Analysis Approach. Marketing Bulletin, 2005, Nr. 16.
4. Beniušienė I., Svirskienė G. (2008) Konkurencingumas: teorinis aspektas.
5. Bilevičienė T., Jonušauskas S. (2013). Atvirojo kodo programų taikymas rinkos tyrimuose. Mykolo Riomerio universitetas, Vilnius. Prieiga per internetą: <http://ebooks.mruni.eu/pdfreader/atvirojo-kodo-program-taikymas-rinkos-tyrimuose> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 1 d.)
6. Binkienė D., Slavickienė A., (2013) Pelno mokesčio prognozavimo modeliai: lyginamoji analizė. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Prieiga per internetą: http://www.su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/ekonomika/2013_4_32/binkiene_slavickiene.pdf (žiūrėta lapkričio 18 d.)
7. Boshoff, C., Tait, M. (1996) Quality perceptions in the financial services sector, the potential impact of internal marketing. International Journal of Service industry Management, Nr.7 (5) p. 5-31
8. Bružauskas V. Stončiuvienė N. (2012) Lietuvos įmonių pelno mokesčio apskaitos problemų sprendimai. Apskaitos ir finansų mokslas ir studijos: problemos ir perspektyvos.
9. Business news daily (2018). Everything You Need To Know About Small Business Payroll Taxes. Prieiga per internetą: <https://www.businessnewsdaily.com/2228-payroll-taxes-bndmp.html> (žiūrėta 2019 m. gegužės 7 d.)
10. Cambridge dictionary (2019) Wage. Prieiga per internetą: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/wage> (žiūrėta 2019 m. gruodžio 2 d.)
11. Countries (2019) Countries / regions. Prieiga per internetą: <https://www.ceicdata.com/en/countries> (žiūrėta 2019 m. gruodžio 1 d.)
12. Danilevičienė I., Lukšytė V. (2017) Tiesioginių užsienio investicijų įtakos šalies ekonomikos konkurencingumui vertinimas. doi:10.3846/mla.2017.1017.

13. Economy (2019) What is 'foreign direct investment'? Prieiga per internetą: <https://www.ecnmy.org/learn/your-world/globalization/foreign-direct-investment/> (žiūrėta 2019 m. gegužės 13 d.).
14. Ekonomikos terminų žodžių žodynas (2018). Kapitalas. Prieiga per internetą: <http://e-terminai.lt/ekonomika/kapitalas> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 5 d.)
15. Ekonomikos terminų žodžių žodynas (2018). Užimtumas Prieiga per internetą: <http://e-terminai.lt/ekonomika/uzimtumas> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 1 d.)
16. Estija – tai pelno mokesčio nebuvimas! (2018). Prieiga per internetą: <https://company-express.com/lt/imones-estijoje/> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 7 d.)
17. European statistical system (2018). Direct Investment in Malta and Abroad: 2017. Prieiga per internetą: https://nso.gov.mt/en/News_Releases/View_by_Unit/Unit_A3/Balance_of_Payments/Documents/2018/News2018_154.pdf (žiūrėta 2019 m. gegužės 5 d.)
18. European statistical system (2019). Direct Investment in Malta and abroad: January-June 2018. Prieiga per internetą: https://nso.gov.mt/en/News_Releases/View_by_Unit/Unit_A3/Balance_of_Payments/Documents/2019/News2019_022.pdf (žiūrėta 2019 m. gegužės 6 d.)
19. Eurostat (2018). Emplotment rate by sex. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tesem010&plugin=1> (žiūrėta 2019 m. gegužės 4 d.)
20. Eurostat (2018). Gross domestic product at market prices. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tec00001&language=en> (žiūrėta 2019 m. gegužės 5 d.)
21. Expatica. Live. Work. Love. (2018) Income tax in Germany for employees. Prieiga per internetą: <https://www.expatica.com/de/finance/taxes/income-tax-in-germany-for-employees-108112/> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 26 d.)
22. French – property.com (2018) Guide to French income tax. Prieiga per internetą: <https://www.french-property.com/guides/france/finance-taxation/taxation/calculation-tax-liability/rates> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 26 d.)
23. Gordon J. (2014) Top 10 reasons to Abolish The Corporate Income Tax. The Wall Street Journal. Prieiga per internetą: <https://www.wsj.com/articles/john-steele-gordon-top-10-reasons-to-abolish-the-corporate-income-tax-1419899269> (žiūrėta 2018 lapkričio 15 d.)
24. Gottschalk, P. (1988). The Impact of Taxes and Transfer on Job Search. Journal of Labour Economies

25. Heathfield M. Susan (2018) What is employment? Prieiga per internetą: <https://www.thebalancecareers.com/what-is-employment-1918114> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 29 d.)
26. Howell, D. (2005). Fighting Unemployment: the Limits of Free Market Orthodoxy. Oxford Scholarship Online.
27. Ienākuma nodoklis no kapitāla pieauguma (2018) Prieiga per internetą: <https://www.vid.gov.lv/lv/ienakuma-nodoklis-no-kapitala-pieauguma> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 8 d.)
28. J. Mackevičius, O. Molienė (2009) Bendrojo vidaus produkto vienam gyventojui analizės metodika. Prieiga per internetą: https://www.lb.lt/uploads/documents/docs/publications/mackevicius_4.pdf (žiūrėta 2019 m. gegužės 15 d.)
29. Jūsų Europa, Europos sąjunga (2018) Įmonių pelno mokesčiai ES. Prieiga per internetą: https://europa.eu/youreurope/business/taxation/business-tax/company-tax-eu/index_lt.htm (žiūrėta 2018 gruodžio 26 d.)
30. K. Kardelis (2017). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai
31. Knoema (2018). Cyprus - Net foreign direct investment inflows in current prices. Prieiga per internetą: <https://knoema.com/atlas/Cyprus/topics/Economy/Balance-of-Payments-Capital-and-financial-account/Net-FDI-inflows> (žiūrėta 2019 m. gegužės 5 d.)
32. Koraskienė R. Pilipavičiūtė K. (2016). Tiesioginiai mokesčiai Lietuvoje: Vertinimas ir tobulinimo perspektyvos. Akademines vadybos ir administravimo asociacija. Mokslo darbas. Prieiga per internetą: <http://acta.avada.lt/acta-avada-numeriai/2016/-nr-3> (žiūrėta 2018 m. lapkričio 18 d.).
33. Kuogienė I. (2014). Europos sąjungos gyventojų užimtumo pokyčius sąlygojančių veiksnių ekonominis vertinimas.
34. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas Nr. IX-675 Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A5ACBDA529A9/OOoxbMuoLg> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 9 d.)
35. Lietuvos respublikos darbo kodekso patvirtinimas, įsigaliojimas ir įgyvendinimo įstatymas Nr. XII-2603. Teisės aktų registras 2016-09-19, Nr. 23709 Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f6d686707e7011e6b969d7ae07280e89/XADxhLdWmd> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 2 d.)
36. Lietuvos statistikos departamentas (2018) Tiesioginių užsienio investicijų statistinio tyrimo metodika. Prieiga per internetą:

- https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/669791/Methodika_2014_232.pdf (žiūrėta 2019 m. gegužės 15 d.)
37. Lukaševičius K. (2000) nedarbo problem air jos sprendimo būdai. Inžinerinė ekonomika.
38. Maksvytienė I. (2001). Šiuolaikinės konkurencijos sąvokos traktavimas. Ekonomika ir vadyba.
39. Marčinskas, A., Diskiene, D. (2001) Įmonės konkurencingumą lementys veiksniai. Ekonomika: mokslo darbai. Vilnius, Nr 55-56.
40. Market business news (2019) Capital – definition and meaning. Prieiga per internetą: <https://marketbusinessnews.com/financial-glossary/capital/> (žiūrėta 2019 m. gruodžio 6 d.)
41. Martinkus, B., Beržinskienė, D. (2005) Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai. Kaunas: Technologija.
42. Martūzaitė V. (2011). Pajamų iš pelno mokesčio Lietuvoje ir Estijoje palyginamoji analizė. LŽŪ universitetas. Prieiga per internetą: http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2011/JM_2011_straipsniu_rinkinys.pdf (žiūrėta 2018 m. lapkričio 20 d.)
43. Metodiskais materiāls (2018) Iedzīvotāju ienākuma nodoklis no algas un citiem fiziskās personas ienākumiem. Prieiga per internetą: https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/mm_algas_2018_prec_piemi.pdf (žiūrėta 2018 m. gruodžio 4 d.)
44. My accounting course (2019) What is capital? Prieiga per internetą: <https://www.myaccountingcourse.com/accounting-dictionary/capital> (žiūrėta 2019 m. gruodžio 6 d.)
45. Navickas V., Paulavičius K. (1998) Darbo rinka. Mokymo priemonė. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
46. Organisation for EconomicCo-operation and Development (2019). FDI flows by partner country. Prieiga per internetą: https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=FDI_FLOW_PARTNER (žiūrėta 2019 m. gegužės 6 d.)
47. P. Krugman (2018) What Is GDP (Gross Domestic Product)? Prieiga per internetą: <https://www.masterclass.com/articles/what-is-gdp#what-is-gdp> (žiūrėta 2019 m. gegužės 19 d.)
48. Price water house Coopers (2018). Social Security. Prieiga per internetą: <https://www.pwc.pt/en/pwcinfisco/tax-guide/2018/social-security.html> (žiūrėta 2019 m. gegužės 9 d.)

49. Price water house Coopers (2018). Summary on Cyprus Employment Taxes. Prieiga per internetą: <https://www.pwc.com.cy/en/publications/assets/summary-on-cyprus-employment-taxes-september-2018.pdf> (žiūrėta 2019 m. gegužės 8 d.)
50. Raizgevičienė R., Beržinskienė D. (2013). Ekonominių ciklų poveikis Europos Sąjungos darbo rinkos rodikliams, Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos.
51. Rakauskienė G., Tamošiūnienė R. (2013) Šalies konkurencingumą lemiantys veiksniai. Vilniaus Gedimino technikos universitetas doi:10.3846/btp.2013.19.
52. Rakauskienė G., Tamošiūnienė R. (2013) Šalies konkurencingumą lemiantys veiksniai. Verslas: teorija ir praktika.
53. Shieldgeo (2018). Payroll & Tax in Malta. Prieiga per internetą: <https://shieldgeo.com/payroll-and-tax-in-malta/> (žiūrėta 2019 m. gegužės 8 d.)
54. ShieldGEO (2019) Payroll & Tax in Finland Prieiga per internetą: <https://shieldgeo.com/payroll-and-tax-in-finland/> (žiūrėta 2019 m. gegužės 10 d.)
55. Simėnas D. (2018) Latvija pavirto brangiausia darbo rinka Baltijos šalyse. Prieiga per internetą: <https://www.vz.lt/finansai-apskaita/2018/03/20/latvija-pavirtobrangiausia-darbo-rinka-baltijos-salyje> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 3 d.)
56. Simonavičienė A., Užkurytė L. (2009) pokyčiai darbo rinkoje ekonominio nuosmukio metu: Lietuvos atvejis. Ekonomika ir vadyba.
57. Snitkienė K., Budrionytė R., Senkus K. (2018) Pelno mokesčio surinkimą lemiantys veiksniai: Baltijos šalių atvejo analizė. Vilniaus universitetas. Doi:10.15388/batp.v0i1.11956.
58. Snower D., Braun S., Lechthaler W. (2011). Responding to the Labour Market Challenges of Globalisation. Kyllis: Vokietija.
59. Steponavičienė G. (2000). Nedarbo priežastys. Prieiga per internetą: <http://www.Irinka.lt/straipsniai36.phtml> (žiūrėta 2018 gruodžio 1 d.)
60. The complete worldwide tax and finance site (2017) Slovenia income taxes and tax laws Prieiga per internetą: http://www.worldwide-tax.com/slovenia/slovenia_tax.asp (žiūrėta 2018 m. gruodžio 28 d.)
61. TM law 2018. Taxes in luxembourg 2018. Prieiga per internetą: <https://www.tmlaw.lu/documents/upload/taxes-in-luxembourg-2018-5a9fca9a2e6d9.pdf?fbclid=IwAR1Tb0hFpF5V-0T0iYOzf7PQuL-EJDGxEAlNP8dlTyEOwAssrAW1vwkjZA> (žiūrėta 2019 m. gegužės 12 d.)
62. Trade map (2019). List of exporters for the selected product product: total all products. Prieiga per internetą: [https://www.trademap.org/\(X\(1\)S\(pn5yin55uvctlffuhyw3dzvw\)\)/Country_SelProduct_TS](https://www.trademap.org/(X(1)S(pn5yin55uvctlffuhyw3dzvw))/Country_SelProduct_TS).

- [asp?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1](https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1) (žiūrėta 2019 m. gegužės 8 d.)
63. Trade map (2019). List of importers for the selected product product: total all products. Prieiga per internetą: https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c1%7c2%7c1%7c1 (žiūrėta 2019 m. gegužės 8 d.)
64. Trading economics (2018). Belgium Social Security Rate For Companies. Prieiga per internetą: <https://tradingeconomics.com/belgium/social-security-rate-for-companies> (žiūrėta 2019 m. gegužės 7 d.)
65. Vainienė R. (2018) Akcinis kapitalas. Prieiga per internetą: <http://zodynas.vz.lt/Akcinis-kapitalas> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 6 d.)
66. Vainienė R. (2018) Kapitalas. Prieiga per internetą: <http://zodynas.vz.lt/Kapitalas> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 5 d.)
67. Vainienė R. (2018) Nuosavas kapitalas. Prieiga per internetą: <http://zodynas.vz.lt/Nuosavas-kapitalas> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 6 d.)
68. Vainienė, R. (2018). Konkurencingumas Prieiga per internetą: <http://zodynas.vz.lt/konkurencingumas> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 1 d.)
69. Vainienė, R. (2018). Užimtumas. Prieiga per internetą: <http://zodynas.vz.lt/Uzimtumas> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 1 d.)
70. Valentinavičius, S. (2001). Užimtumą ir nedarbą skatinantys veiksniai. Ekonomika: mokslo darbai.
71. World Bank Group (2018). World Development Indicators. Prieiga per internetą: <https://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=GC.TAX.TOTL.CN&country=LTU> (žiūrėta 2019 m. gegužės 7 d.)
72. World economic forum (2014). The Global Competitiveness Report 2013–2014. Prieiga per internetą: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf (žiūrėta 2019 m. gegužės 4 d.)
73. World economic forum (2015). The Global Competitiveness Report 2014–2015. Prieiga per internetą: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf (žiūrėta 2019 m. gegužės 4 d.)
74. World economic forum (2017). The Global Competitiveness Report 2016–2017. Prieiga per internetą: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf (žiūrėta 2019 m. gegužės 4 d.)

75. World economic forum (2018). The Global Competitiveness Report 2018. Prieiga per internetą:
<http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf> (žiūrėta 2019 m. gegužės 4 d.)
76. World economic forum (2018). The Global Competitiveness Report 2017–2018. Prieiga per internetą: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf> (žiūrėta 2019 m. gegužės 5 d.)
77. Worldwide tax summaries (2018) Austria individual – other taxes. Prieiga per internetą: <http://taxsummaries.pwc.com/ID/JDCN-89HRKG> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 27 d.)
78. Worldwide tax summaries (2018) Austria individual – taxes on personal income. Prieiga per internetą: <http://taxsummaries.pwc.com/ID/Austria-Individual-Taxes-on-personal-income> (žiūrėta 2018 m. gruodžio 27 d.)
79. Worldwide tax summaries (2019) Greece income taxes and tax laws. Prieiga per internetą: http://www.worldwide-tax.com/greece/greece_tax.asp (žiūrėta 2019 m. sausio 13 d.)
80. Worldwide tax summaries (2019) Ireland income taxes and tax laws. Prieiga per internetą: http://www.worldwide-tax.com/ireland/ireland_tax.asp (žiūrėta 2019 m. sausio 13 d.)
81. Žitkus L., Mickevičienė M. (2013) Konkurencingumas kaip regiono plėtros siekinys, viešoji politika ir administravimas.

**TAXATION OF LABOUR AND CAPITAL IN LITHUANIA AND OTHER
EU COUNTRIES: IMPACT ON COMPETITIVITY AND EMPLOYMENT**

Justina BUTERLEVIČIŪTĖ

Paper for the Master's degree

Quality Finance and banking program

Vilnius University, Faculty of economics, department of finance

Supervisor – Doc. Dr. An. Laurinavičius

Vilnius, 2019

SUMMARY

50 pages, 16 charts, 9 pictures, 81 references.

The purpose of this work is to present how labor and capital taxation in Lithuania and other EU countries affect the country's competitiveness and employment.

This study was based on country statistics and publications on economic and social issues. This study is conducted in two parts, each of them has three stages.

The first part of the paper analyzes the impact of labor taxation on employment in the country. In the first stage of this part, statistics are collected in Lithuania and other EU countries. In the second stage the analysis of changes in employment rates is performed, data grouping, comparative analysis and graphical representation are performed. The third stage is the assessment of the dependence factors determining employment.

The second part of the paper analyzes the impact of capital taxation on the country's competitiveness. This analysis is also carried out in three steps. The first stage identifies the tendency of the competitiveness index and analyzes its sub-indices. The second stage examines the determinants of competitiveness. Gross domestic product of Lithuania and other EU countries, foreign direct investment, export and import are analyzed. In the third stage, a comparative analysis, a correlation-regression analysis between the dependent variable income tax and the independent variables gross domestic product, foreign direct investment exports and imports, is carried out. Pearson's correlation coefficient is used to estimate this relationship between variables.

An analysis of the trend of population employment shows that employment is increasing every year. However, it is not just taxation on labor or capital that affects this. There is a weak correlation between wage taxation and population employment, which we can

say is small, but has an impact on population employment. The taxation of capital does not affect the employment of the population, as the employment of capital remains unchanged, and according to the analysis carried out, it is growing, therefore we cannot say that it is one of the main reasons for the increase of the unemployment.

An evaluation of the dependency of the overall competitiveness index (without its sub-indices) and the profit tax collection shows that in half of the analyzed countries this relationship is very strong. In some countries the correlation is strong, for these reasons we can say that the dependent variable income tax collection is influenced by the overall competitiveness of the country.

An analysis of the competitiveness indicator shows that it is steadily increasing in most countries. The growth of the competitiveness index was influenced by the growth of its sub-indices, such as gross domestic product, exports and imports of foreign direct investment. Correlation analysis shows that there is a strong correlation between competitiveness index sub-indices and income tax collection, which means that as one of the sub-indices increases, the amount of income tax collected by the country also increases.

As a result of this work, it is possible to propose to the government to reduce wage taxes such as personal income tax and social security taxes. Reducing these taxes would allow citizens to earn more money for their work and to be interested in being employed, thus reducing the black economy in the country, as it would not be useful for employers to risk and hide recruitment at low taxes. Because high taxes on businesses are financially burdensome, reducing them would reduce the black economy and reduce unemployment. The tax cuts would not reduce the tax revenue of the government but would also increase it by reducing the black economy, illegally employed workers would be legalized and they would also pay taxes to the government.